Heemkring Okegem
Idevoordelaan 27, 9400 Okegem
Afgiftekantoor Ninove

bpost
PB-PP
BELGIE(N) - BELGIQUE

MEDEDELINGEN

HEEMKRING OKEGEM 2019 | JRG. 44 | NR. 2

© Johan Allard

COVER

Rij arbeidershuisjes deels gesloopt,
zie pagina 22

STUUR ONS

info@heemkringokegem.be

VOLG ONS OP

heemkringokegem.be

heemkring Okegem

SPONSORS

ninove.be erfgoedceldenderland.be ditisvlaanderen.be

BESTUUR

Allard Johan,

Brantegem Herman,

De Deyn Lieve,

Praet Patrick, secretaris

Van Isterdael Herman, voorzitter

COLOFON

VERSCHIJNT HALFJAARLIJKS
juni en december

EINDREDACTIE / V. U.
Van Isterdael Herman
Idevoordelaan 27 9400 Okegem

REDACTIE
Praet Patrick

VORMGEVER
Allard Johan

JAARABONNEMENT 4€

JAARABONNEMENT en STEUNEND LID vanaf 6€

REKENINGNUMMER
BE54 9731 7802 0797

Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever worden openbaar gemaakt of verveelvoudigd, waaronder begrepen het reproduceren door middel van druk, offset, fotokopie of microfilm of in enige digitale, elektronische, optische of andere vorm.

INHOUD

De kosters-schoolmeesters in de 18e eeuw	3
Ontmoetingen met de kerk	13
Professieprentjes van de zusters Vernaillen	16
De legerkampen van 1692-1693	18
Rij arbeidershuisjes deels gesloopt	22
Josephine De Schepper	23
Militieloting in Okegem	26
Wéllen gaun baven	28
Johan Allard laureaat van fotowedstrijd	30
Ontsluiting van bevolkingsregisters	31
Vlaggendrager Henri Baeyens	33
Het schone leven van Célestine De Leeneer	34
Dorpskroniek	36
Ereleden werkjaar 2019	38

VOORWOORD

De Franse 19de-eeuwse politicus Léon Gambetta wist het reeds: "We moeten er een eer van maken om het erfgoed van onze voorouders over te dragen aan de geslachten na ons." In Okegem neemt de Heemkring deze taak nu al bijna 45 jaar ter harte. Van bij het begin vulde de vereniging deze erfgoedoverdracht vooral in door de publicatie van historische artikels. Intussen is er veel veranderd. Er kwam meer aandacht voor persoonlijke levensverhalen, verdienstelijke Okegemnaars, plaatselijke taal en dorpsnieuws. Ook de lay-out van het tijdschrift kreeg een grondige opfrisbeurt. Met succes want intussen telt de vereniging meer dan tweehonderd leden, waarvan heel wat uitgeweken Okegemnaars. Enkele jaren geleden gingen we 'wereldwijd'. Vroegere artikels evenals de indrukwekkende verzameling foto's, historische documenten, bidprentjes en doodsbrieven staan nu online.

Ook voor de Heemkring staat de tijd niet stil. Onze aandacht gaat ook naar wat buiten de grenzen van Okegem gebeurt. De uitdaging bestaat erin om haar oorspronkelijke missie – de bewaring en de overdracht van het Okegemse verleden – te koppelen aan de ruimere context van het regionale erfgoed. Daarom maken we in de *Mededelingen* ook meer plaats voor nieuws uit de erfgoedsector. In dit nummer leest u daarom een geactualiseerd verslag over de archeologische opgravingen aan de Doorn. Hieruit blijkt dat de massale militaire aanwezigheid van eind 17de eeuw tot in Okegem voelbaar was. Ook de Erfgoedcel zit niet stil. Samen met enkele gemeentearchieven zorgde zij voor de digitale ontsluiting van de 19de-eeuwse bevolkingsregisters. Voor de Okegemse onderzoeker vormt dit online archief een schat van gegevens.

De meeste artikels van dit nummer handelen traditiegetrouw over Okegem zelf. Zo is er het hoofdartikel over de merkwaardige kostersbenoeming van Peeter Van der Speeten en de lotgevallen van vier generaties kosters. Vele oudere Okegemnaars zullen zich zeker herkennen in 'Ontmoetingen met de kerk', een herinnering over de nauwe band tussen school en geloof na de oorlog. We maken ook kennis met Josephine De Schepper, een van de eerste vrouwen in de politiek. Verder zijn er bijdragen over Okegem als hoofdplaats van een militiekanton, de huizenrij rechtover het station, Johan Allard als gelauwerd fotograaf, Henri Baeyens als vlaggendrager, … Het naderen van een jaareinde is ook het moment om even achterom te kijken. Zo nemen we afscheid van Willy De Smedt als bestuurslid. We bedanken hem voor zijn inzet bij de Heemkring. Het laatste woord is voor Célestine De Leenheer die vorig jaar overleed. Met haar leven houdt zij ons in feite een spiegel voor … Gehechtheid aan een dorp betekent immers niet dat men zich moet opsluiten binnen de grenzen van de eigen gemeenschap. Célestine bleef steeds geïnteresseerd in de wereld buiten haar dorp. Laat deze open blik ook onze wens zijn voor het komende jaar.

De kosters-schoolmeesters in de 18e eeuw

HERMAN VAN ISTERDAEL

Het recht van de heer

Okegem heeft in het verleden altijd een bijzonder statuut gehad. Het dorp behoorde tot het domein van de vorst en zodoende waren sinds de Middeleeuwen alle graven van Vlaanderen, hertogen van Bourgondië, Keizer Karel, … allen die heersten over Vlaanderen en de Nederlanden ook heer van Okegem. Die hoge heren woonden nogal ver af en bemoeiden zich niet erg met de gang van zaken in de dorpen waarvan ze persoonlijk eigenaar waren. Ze hadden daarvoor klerken voor het beheer van het vorstelijk domein. Voor de kleine aspecten van het leven in een dorp zoals de benoeming van een koster hadden die weinig aandacht. Er ontwikkelden zich noodgedwongen gebruiken binnen de lokale gemeenschappen. De koster werd, zoals een kandidaat-koster in 1644 schreef, volgens oude gewoonte benoemd door pastoor, meier en schepenen. Dat veranderde drastisch na 1638[1].

Op 23 juli 1638 verwierf Glaude de Boussu, vrouw van Jaussy (sic, is Haussy) en Ydevoorde, de heerlijkheid Okegem uit het domein van Philips IV, koning van Spanje en van de Zuidelijke Nederlanden. Op dat ogenblik verkreeg ze eveneens alle heerlijke rechten die tevoren aan de vorst toebehoorden. Die rechten van de heer in zijn heerlijkheid werden beschreven in wat men toen een "denombrement" noemde. In geen enkel leendenombrement van de heerlijkheid Okegem staat expliciet dat de heer of vrouw van Okegem het recht had een koster te benoemen tot circa het jaar 1784. Toen Louis Joseph de Coninck, erfachtig ridder van het Heilig Rooms Rijk, heer van Outer, Sint-Gillis, Denderbelle, Zwijveke, Kerkem, Aspelare en Nederhasselt, de heerlijkheid Okegem-Idevoorde kocht noteerde hij in de beschrijving van zijn rechten: "*ende vermagh jaerelycx te stellen kerck- ende armeester (sic), met het* ***recht van te stellen eenen coster****, schoolmeester ende grafmaecker*"[2].

Er bestond eigenlijk geen twijfel over dit recht van de heer. Op 11 september 1729 bezocht aartsbisschop Thomas Philippus de Alsatia de Boussu de parochie Okegem. Hij kreeg een uitvoerige beschrijving, uiteraard in het Latijn, van de staat waarin de parochie verkeerde, opgemaakt door de toenmalige pastoor Hermannus Josephus Berghs[3], een kloosterling uit de abdij van Ninove. Daarin schreef de pastoor: "*Custos est Michaël Ruijs proprietarius, et a Domino temporali constitutus, … idem etiam ludimagister a Domino temporali admissus…*". In het Nederlands staat er: de koster is Michaël Ruijs, hij is eigenaar van het ambt en is door de dorpsheer aangesteld … hij is eveneens schoolmeester met toelating van de dorpsheer. De akte met het bewijs van deze benoeming vonden we niet meer terug. Ze kwam ongetwijfeld in het archief van koster Michiel Ruys terecht en ging in de loop der tijden verloren. Dat dit recht van benoeming van de koster impliciet behoorde tot de rechten van de vrouw of heer van Okegem wordt eveneens bevestigd door de navolgende benoemingen in de achttiende eeuw.

En plots is daar … Peeter Van der Speeten

De benoeming van Peeter Van der Speeten[4] tot koster van Okegem in 1747 is heel bijzonder en was op zijn minst voorbarig. Michiel Ruys, geboren in Liedekerke in november 1689, had in 1747 reeds de respectabele leeftijd van 58 jaar bereikt en was sinds 1711 koster te Okegem[5]. Hij was trouwens nog aan het werk als koster. Was hij in 1747 ziek en ging het niet goed met hem of dachten sommigen reeds dat hij het niet lang meer zou volhouden als koster? Ze mispakten zich. Michiel stierf pas in november 1754 zonder mannelijke erfgenamen in leven die het ambt van koster van hem konden overnemen. Tijdens zijn leven kreeg Michel Ruijs zeven kinderen waaronder twee zonen die hij van in hun jeugd voorbereidde op het kosterschap. Zijn tweede zoon kreeg als peter de toenmalige pastoor van Okegem en tegelijkertijd diens voornaam Hermannus Josephus. De pastoor als peter was uiteraard een goede start in het leven. Zijn zonen Jan en Herman Jozef assisteerden reeds vanaf 1736 de pastoor van Okegem bij de inzegening van huwelijken. Ze waren toen 19 en 16 jaar oud. Ze overleden beiden op jonge leeftijd: Jan Ruijs/Ruys in armoedige omstandigheden in juli 1741 en zijn broer Herman Jozef Ruijs/Ruys te Sint-Katherina-Lombeek in januari 1744 waar hij pas negen dagen gestart was als koster. Zijn schoonzonen hadden vermoedelijk niet de capaciteiten om koster te worden.

[1] Zie ook VAN ISTERDAEL H., *Geschil anno 1644 over het kosterschap van Okegem*, *Mededelingen Heemkring Okegem*, jaargang 32, 2007, p. 31-32.
[2] Archief Land van Aalst nr. 12965.
[3] Rijksarchief Gent, fonds bisdom nr. M17.
[4] Archief Emma De Rijck, op datum 1747. Het is een huisarchief dat aangroeide en overging van generatie op generatie en door verschillende families eeuwenlang is bewaard gebleven. Het archief werd door haar kinderen aan de heemkring geschonken.
[5] Over de familie Ruys en zijn kosterschap lees of herlees het prachtige artikel: VAN HERREWEGHEN Gerard, Michiel Ruys, koster te Okegem van 1712 tot 1754, in: Mededelingen Heemkring Okegem, 7, 1982, p. 1-38. In dit artikel worden alle rechten en inkomsten van de koster opgesomd. Daarom gaan we er hier niet verder op in.

En dan verschijnt vanuit het niets Peeter Van der Speeten, zoon van Jan en van Joanna Straetman, op het toneel. Peeter, of Petrus zoals de pastoor het schreef in het Latijn in zijn doopregister, werd gedoopt op 17 april 1733 en was dus amper 14 jaar oud toen hij zijn benoemingsbrief van koster kreeg van de dorpsheer. De akte die de jonge man in handen kreeg luidde in het vroegere Nederlands, en doorspekt met veel uit het Frans afgeleide woorden, als volgt:" *Wij joncker Herman Joseph Sturtewaghen als heere der prochie van Okegem ende Idevoorde in den Landen van Aelst, het recht ende collatie*[6] *hebbende van de costerye der voornoemde prochie, geinformeert synde van het goet ghedraght ende comportement*[7] *van den persoon van Peeter Van der Speeten filius Jans, woonende binnen de voorschreven prochie van Okegem, aen den welcken wy mits desen by survivantie*[8] *sijn gevende ende confereerende*[9] *de costerije der voorseide prochie, mits naer de doodt van den actuelen coster in alles observeerende ende oppassende soo in de kercke als daer buyten het gone eenen ghetrauwen coster behoort te doen, dit met alsulcken baeten, preminentien*[10] *ende profyten als aen den coster syn compiteerende ende van oudts gecompiteert hebben ende dit voor sijn leven ghedurende, in oirconde der waerheijdt ende tot standtvastigheidt deser hebben wy deser onderteekent ende ghecacheteert met onsen ordinaire wapenen. Actum Okegem den 25 juni 1747". Het stuk draagt het wapenzegel van Herman Joseph Sturtewaghen in rode was.*

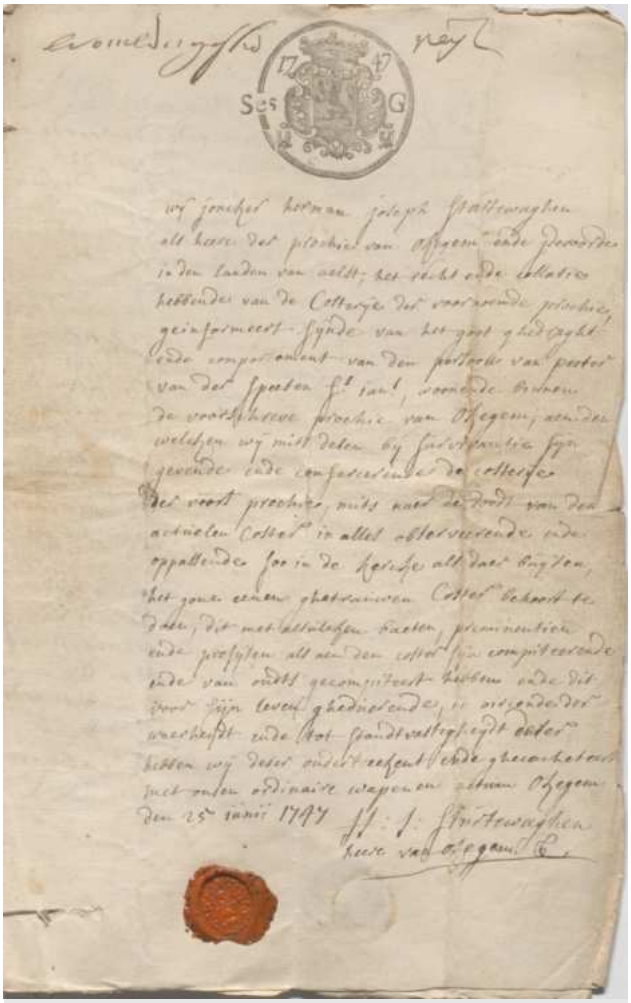

► ***Benoemingsbrief van Peeter Van der Speeten, 1747***

(Archief Heemkring Okegem)

Merk op dat de heer van het dorp de tekst aanving met "wij", in de "pluralis majestatis", letterlijk: meervoud van verhevenheid; ook: majesteitsmeervoud of koninklijk meervoud. Het is het gebruik van het meervoud terwijl men naar zichzelf verwijst, dus in plaats van "ik", om de eigen belangrijkheid te benadrukken.

Een merkwaardige keuze

In de akte lezen we dat "goed gedrag" voldoende was voor de benoeming tot koster. Daarna volgt dat hij slechts in functie kan treden na het overlijden van de dienstdoende koster Michel Ruys en dat van hem verwacht wordt dat hij, eens in functie, trouw zijn dienst zal doen zowel binnen als buiten de kerk. Op het ogenblik bij zijn indiensttreding zal hij ook kunnen genieten van alle vergoedingen, inkomsten en voorrechten verbonden aan het ambt en dit **levenslang**. Had Peeter Van der Speeten op dergelijke jonge leeftijd reeds de kennis en kunde om het kosterschap naar behoren te bedienen? Ik vermoed dat Peeter Van der Speeten de inhoud van het vak al doende leerde en zijn ogen de kost gaf, mogelijk als misdienaar met het assisteren van koster Michel Ruys. Veel andere opleiding kan hij immers op het ogenblik van de benoeming niet gehad hebben. Zijn vader Jan Van der Speeten vouwde de akte tot één achtste van de oorspronkelijke grootte, droeg er tegelijkertijd zorg voor om het opgedrukt zegel in rode was niet te breken, en borg het papier zorgvuldig op in zijn koffer, bij de andere waardevolle stukken.

De dorpsheer Herman Joseph Sturtewaghen was op het ogenblik dat hij het toekomstige kosterschap van Okegem regelde te Okegem op bezoek. Peeter noch zijn vader is hem thuis gaan opzoeken om de ongelooflijke job te krijgen. Op zoek gaande naar een verklaring kunnen we twee richtingen uit: een romantische en een meer realistische. Met enige romantische fantasie is het mogelijk aan te nemen dat de heer van Okegem in zijn voorbehouden zitplaats zat in het koor van de kerk van Okegem en zo de jonge Peeter Van der Speeten aan het werk zag. Misschien verbaasde hij hem wel met zijn uitzonderlijk zangtalent. Het is een zwakke verklaring. De dorpsheer had in dit geval evengoed een of ander bijzonder talent in de benoemingsbrief kunnen noteren en niet enkel 'goed gedrag'. Deze fantasie is echt een mooi aanvangsthema voor een roman. Een andere mogelijke verklaring en meer waarschijnlijk is het chronisch geldgebrek van heer Herman Joseph Sturtewaghen.

[6] Het recht om iemand te benoemen.
[7] Uit het Frans afgeleid, betekent hetzelfde als "gedrag".
[8] Toezegging om na iemands dood diens ambt over te nemen.
[9] Geven en confereren betekent twee keer hetzelfde
[10] Preëminentien: voorrechten

Immers twee jaar later moet hij de heerlijkheden Okegem en Idevoorde verkopen omdat hij niet meer in zijn levensonderhoud kan voorzien. De benoeming zou dan gekocht zijn, niet uitzonderlijk in die periode. De ware toedracht kennen we niet en we kunnen slechts gissen. Peeter Van der Speeten was in elk geval een schrandere jonge man en hij was zonder twijfel een voorbeeldige leerling van Michiel Ruys geweest. In zijn latere leven zal hij ook, in opvolging van zijn leermeester, gedurende meer dan 30 jaar de Okegemse jeugd de eerste beginselen van lezen, schrijven en rekenen onderwijzen.

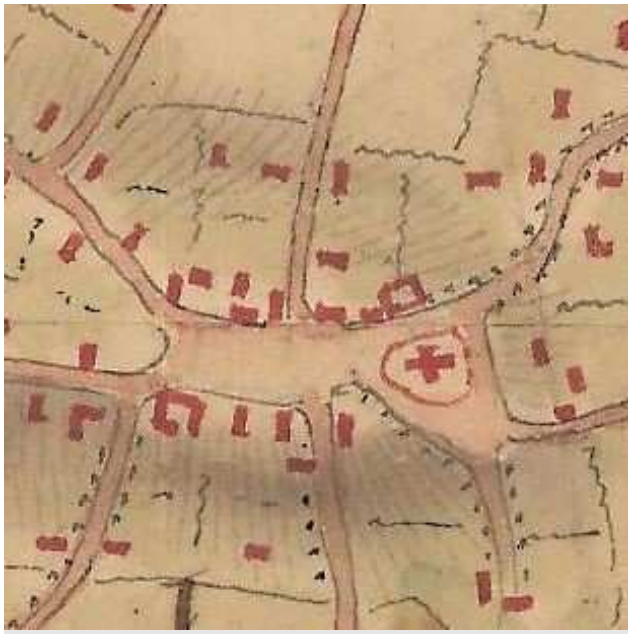

► **Okegem-Dorp in de jaren 1745-1748** *(Kaart Villaret)*

Langs de zuidzijde (hier de onderkant) van het Dorp, midden tussen twee hoeven, staat het stamhuis van de familie Van der Speeten te Okegem. In de bocht van het dorp, aan het begin van de huidige Leopoldstraat, is het eerste huis de woning van Michiel Ruys.

Een eed van getrauwighhyt

Op 13 november 1754 wordt het lichaam Michiel Ruys begraven op het kerkhof van Okegem. De pastoor van Okegem noteerde in zijn parochieregister enkel de begrafenis, niet de datum van het overlijden. Toch zijn we absoluut zeker dat Michel Ruys overleed op maandag 11 november 1754. Waarom? Wel, op die bewuste dag haalden Jan Van der Speeten en zijn zoon Peeter de benoemingsakte uit de kist en ze stapten er onmiddellijk mee naar Eversem, bij baljuw Jan Hendrickx op het Hof te Hazeleer. Er was immers een bijzonder probleem dat direct moest aangepakt worden. Jonker Hermanus Josephus Sturtewaghen, de man die in 1747 de benoeming had gegeven aan een 14-jarige jongen was in 1754 geen heer van Okegem meer. Op 7 oktober 1749 zag deze zich verplicht om de heerlijkheden Okegem en Idevoorde te verkopen "*uijt noot tot sijne eygene subsistentie*". Hij moest dus bezittingen verkopen om in zijn levensonderhoud te voorzien en heerlijkheden waren handelswaar die konden gekocht en verkocht worden. Was de benoeming in 1754 dan nog wel geldig? Ging de nieuwe heer van Okegem de eerdere benoeming door een voorganger nog aanvaarden?

Jan Van der Speeten wist uiteraard als schepen van Okegem dat de benoemingsakte moest geregistreerd worden om rechtsgeldig te zijn. Die rechtsgeldigheid verwierf zijn zoon door onmiddellijk de akte te tonen en de vereiste eed van '*ghetrauwighyt*' te zweren. In het verslag over de parochie van 1729 lezen we dat ook van kerkelijke zijde[11] eisen gesteld werden aan de nieuwe koster. Hij moet ingeleid worden door de deken, de geloofsbelijdenis opzeggen, de eed van getrouwheid aan de kerk afleggen en gehoorzaamheid beloven aan de pastoor. De eed die Peeter Van der Speeten aflegde in handen van de baljuw verwijst nergens naar. Getrouwheid aan wat of wie? De kerk of pastoor worden niet genoemd. Laat er ons maar van uitgaan dat de eed ging over wat in de benoemingsakte stond, namelijk dat hij trouw zijn dienst zou vervullen.

De baljuw, als vertegenwoordiger van de heer van Okegem, en twee schepenen van Okegem hebben de benoeming zonder enige opmerking of terughoudendheid aanvaard. Er moest snel gehandeld worden en het werd dus geregeld met volgende akte: "*Bailliu ende wethouders der prochie van Okeghem ende heerelyckhede van Iedevoorde doen te weten dat voor hun is ghepasseert seker acte van eede waer van den teneur hier naer volght. Compareerde voor bailliu, borghemeester ende schepenen der prochie van Okeghem ende heerelyckhede van Idevoorde in persoone Peeter Van der Speeten filius*[12] *Jan opsetenen der voornoemde prochie welcken comparant in qualiteit van coster der prochie voornoempt heeft ghedaen den gherequireerden eedt van getrauwighyt als commissie hebbende van weghens den heere Hermannus Joseph Sturtewaghen als heere der meergeseyde prochie in handen van de bailliu aldaer ghedaen ter manisse van sieur Jan Hendricx bailliu ende kennisse van Henricus Covens borghemeester ende Peeter Asschericx schepenen desen elfsten november seventhien hondert vieren vyftich ende waeren onderteeckent Jan Hendricx, Henricus Covens, Peeter Asschericx".*

Peeter Van der Speeten nam zijn benoemingsakte mee naar huis en bond met een touwtje het afschrift van de eedaflegging eraan vast. Zo goed als zeker werden de stukken veilig opgeborgen in een houten koffer. Hij startte onmiddellijk zijn loopbaan als koster en schoolmeester op de leeftijd van 21 jaar en was volgens de normen van die tijd nog minderjarig. De eerste betaling van zijn diensten voor de kerk staat in de kerkrekening van het jaar 1754. Ik vond nadien geen spoor van enige betwisting van de benoeming. Peeter had de bewijskracht van de documenten nadien niet

[11] Ingevoerd door de synode van Mechelen en bekrachtigd door de Vorst, Placcaetboecken van Vlaenderen deel II f° 113. Daar wordt eveneens opgelegd aan kosters dat ze in assistentie van de pastoor in de goddelijke dienst en bij het toedienen van sacramenten een overrok moeten dragen.
[12] Filius = zoon van

meer nodig.

Op 18 juli 1774 kwam J.B. Bertrand, landdeken van de dekenij Geraardsbergen en pastoor van Appelterre, op bezoek en inspectie in de parochie Okegem. In het verslag dat hij opmaakte van zijn bezoek ter plaatse beoordeelde hij Peeter Van der Speeten twee keer, over zijn functioneren als koster en over zijn functioneren als schoolmeester. Als koster kreeg Peeter een goede beoordeling. De deken noteerde dat hij zijn taken goed uitvoerde en dat hij benoemd was door de heer van het dorp. Als schoolmeester werd hij eveneens door de heer van het dorp aanvaard én hij gebruikte goede boeken. Hij voegde er evenwel aan toe dat Peeter niet volgens de kerkelijke voorschriften was aanvaard, dat zijn aanstelling niet door de kerkelijke overheid was goedgekeurd en dat hij zijn geloofsbelijdenis niet had afgelegd.

Een schoollokaal

Om de taak van schoolmeester te kunnen vervullen moest het gezin ook zorgen voor een schoollokaal. Dit werd gebouwd aan de achterzijde van hun woning. Daar bouwde Jan Van der Speeten een schoollokaal ten behoeve van zijn zoon. In 1762 na het overlijden van moeder Joanna Straetman, weduwe Jan Van der Speeten, verdeelden de vier kinderen de erfenis van hun ouders. Nadat alle schulden betaald waren, de gronden en de inboedel geschat en beschreven was, bleef er 1617 gulden 2 stuivers over, dus voor ieder van de kinderen 404 gulden 5,5 stuiver.

In het gezin waren er gronden en een woning die onder de kinderen moesten verdeeld worden. Als eerste 58 roeden 5 voeten land op het Triepveld te Ninove. Daarna volgt de woning met het schoolgebouw: "*Item vierentnegentigh roeden behuijsde hofstede binnen de prochie van Ookeghem aen de Plaetse…*". De waarde werd geschat op 253 guldens 16 stuivers. De woning werd verdeeld in twee delen: het woonhuis en de school elk 47 roeden groot. De eerste kavel met het schoolhuis erfde Peeter Van der Speeten. Hij kon er verder blijven lesgeven. Het tweede deel aan de straatkant erfden de minderjarige kinderen Alexandrine en Joannes Van der Speeten.

Toen Peeter Van der Speeten in 1786 op 53-jarige leeftijd en 32 jaar kosterschap in zijn huis aan de Kattestraat definitief zijn hoofd te rusten legde liet zijn weduwe Joanna De Mol een aangifte van nalatenschap opmaken, de zogenoemde "staat van goed" naar de beginwoorden van de aangifte die steeds begon met

► **De dorpsschool, schilderij van Jan Steen ca. 1670.** *(National Gallery of Scotland, Edinburgh)*

De schoolmeester wordt bijgestaan door zijn vrouw. Of is het de vrouw die het werk doet?

"*Staet ende inventaris van goede* ..". In de aangifte staan geen specifieke zaken die naar zijn ambt van koster verwezen. Wel zijn er dingen die verwijzen naar zijn ambt van schoolmeester: hij bezat omtrent de Plaats te Okegem een "*camer dienende voor schole*". Het gebouwtje was een houten constructie gedekt met stro. Hij gaf dus geen les in zijn eigen woning. In de inboedel werden, eigenaardig genoeg, geen boeken op hun waarde geschat, wat in tegenspraak is met het verslag van deken Bertrand van de dekenij Geraardsbergen. Vermoedelijk stonden in de school een lessenaar, 5 banken en 1 à 2 tafels omdat die op dat ogenblik wel werden geschat.

Naar een 'co-kosterschap'?

Een tweede benoemingsakte van een koster berust eveneens in het nagelaten archief van Emma De Rijck. Het document is de benoeming van Joannes Van der Speeten, zoon van Pieter, die zijn vader opvolgde als koster. Het ambt bleef in de familie en ging over van vader op zoon: doel dat alle kosters nastreefden voor hun kinderen. Het was een gewaardeerde positie en er waren mooie vergoedingen, waaronder het gebruik van gronden, aan verbonden. Wanneer er echter binnen het gezin meerdere kinderen waren die de ambitie hadden om koster te worden leidde dit dikwijls tot problemen. Laat ons eens nagaan hoe dit intern opgelost werd in het gezin Van der Speeten. Peeter Van der Speeten overleed te Okegem in februari 1786. Uit zijn huwelijk met Joanna De Mol bleven zes kinderen in leven waaronder vier zonen. De jongste zoon was 14 jaar oud.

Nu geen haastig geloop om de benoeming vast te krijgen. Er is ongetwijfeld overleg geweest. Slechts op 4 juni 1786, bijna vier maanden na het overlijden, schrijft Louis Joseph de Coninck, heer van Okegem en ook heer van een rist andere dorpen en heerlijkheden, eigenhandig de akte in zijn kasteel te Outer en drukt er zijn wapenzegel op in rode was naast zijn zwierige handtekening. Hij heeft iets minder dan de helft van het blad nodig om al zijn titels op te sommen en zoals in de vorige benoemingsbrief begint hij met "Wij" als hij over zichzelf schrijft. De benoemingsakte heeft andere kenmerken en legt de nadruk op het tijdelijk karakter van de benoeming. De heer van Okegem geeft op dat ogenblik geen levenslange benoeming. Het is de oudste zoon van Peeter Van der Speeten, namelijk Jan Van der Speeten, die benoemd wordt. Of hij ook effectief het werk van koster doet is onduidelijk. We proberen het uit te vissen.

Louis Joseph de Coninck schrijft het zelf: hij heeft vooraf informatie ingewonnen over Jan Van der Speeten. Ongetwijfeld heeft hij eerst de pastoor en nadien baljuw Jan Hendrickx, zijn vertegenwoordiger ter plaatse, geraadpleegd. Mogelijk is er ook overleg geweest met de weduwe Joanna De Mol. Jan Van der Speeten krijgt de benoeming omwille van zijn goed gedrag, hij is katholiek en hij is bekwaam. Zoals zijn

Afbeelding op volgende bladzijde

▶ Benoeming van Jan Van der Speeten tot koster, 1786. *(Archief Heemkring Okegem)*

Hierna volgt de letterlijke weergave van de akte:

Wy M'her Louis Joseph De coninck
Eerfachtigen ridder van het heylig rooms
ryck heere der parochien ende heerelyckheeden
van oultre kerckhem Sint-Gilis denderbelle
swyvique caubeeke boiaert ter gaveren
ter haegen heusendonge velkeghem ten hulste
heere van aspelaere ende nederassel
mitsgaeders ridder heere der parochie heerelyck -
heede ende schraven propre dorpe
van Ockeghem ende idevoorde hogbailliu
der steede ende lande van ninove
mits het overleijden van pieter van der speeten
coster onser parochie van Ockeghem
ende geinformeert synde van het goet gedrag
catholicke religie ende capaciteyt van den
persoon van joannes van der speeten filius
pieter verclaere hem aen te stellen door
onse eygen macht ende authoriteijt als coster
onser parochie van ockeghem dit alles op
de Baeten ende immolumenten daer toe staende
ende van auts geuseert ende mits doende
irreprochabelyck het devoir synder costereije
verleende dese tegenwoorde commissie
by provisie ende usque ad nostram revocationem[13]
ordonneerende aen eenigelyck die het aengaen
mag den voornomden joannes van der speeten
als coster te eerkennen mitsgaeders hem vreedelyck
ende paisibelyck van het selve enploij te laeten
jouisseeren ordonneerderende de selve commissie
te registreeren ter Greffie onser parochie van
ockeghem binnen den teydt van dreye weeken
op peyne van nuliteydt in teeken der waerheyt
hebben wy dese onderteekent ende met ons
aengebooren cachet van waepenen doen segelen
actum Binnen onsen casteele van Oultre
desen vierden junij 1700 sessentachentig
L J De Coninck
d'Oultre

In de linker marge: opgedrukt wapenzegel in rode was

[13] "by provisie ende usque ad nostram revocationem" betekent "voorlopig en tot onze herroeping".
"vreedelyck ende paisibelyck" betekent twee keer hetzelfde, men moet hem vreedzaam zijn werk laten doen.

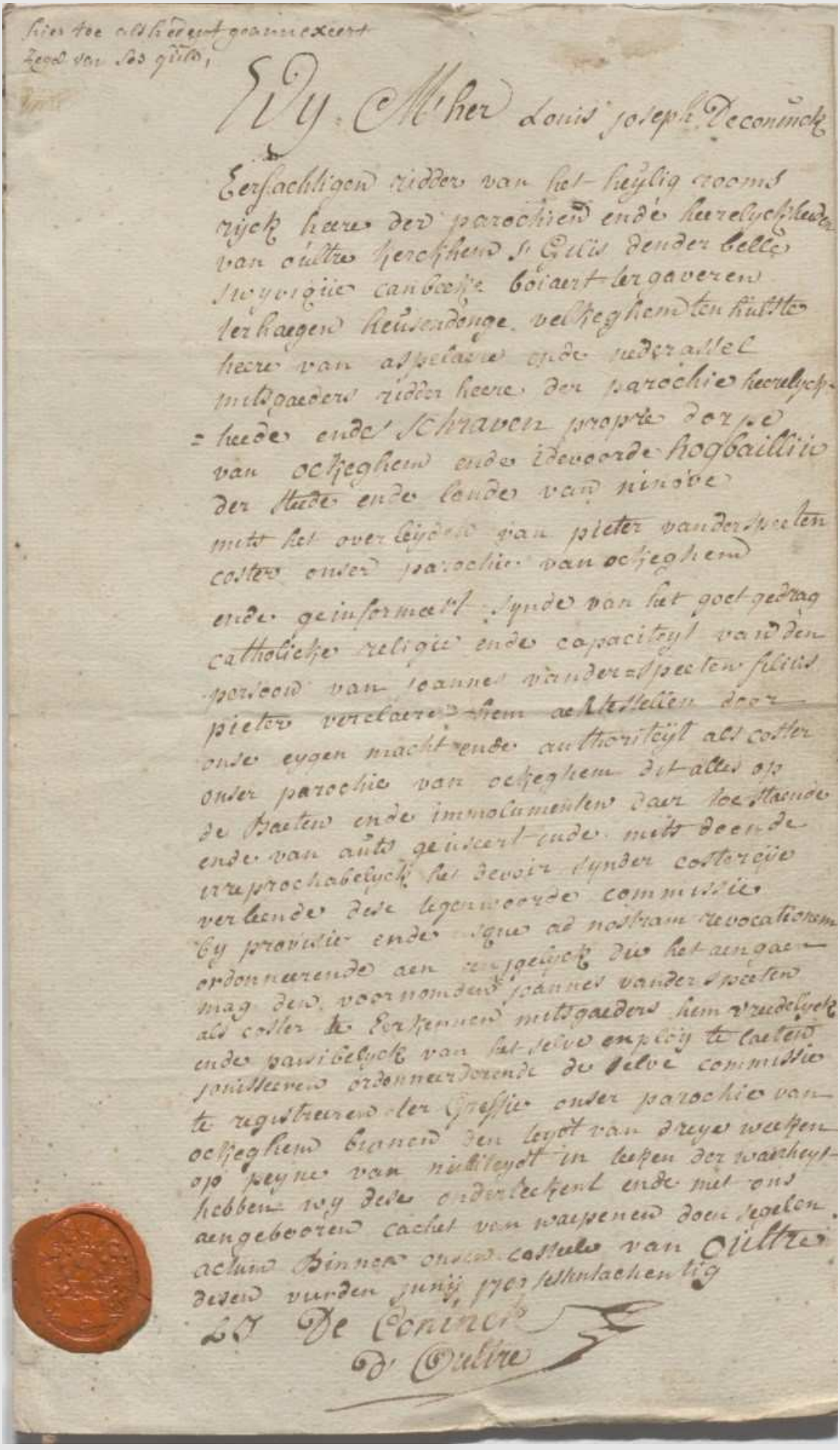

hier toe als hedent geannexeert
Zegel van ses guld,

Wy M'her Louis joseph Deconinck

Eerfachtigen ridder van het heylig rooms
rijck heere der parochien ende heerelyckheden
van oultre kerckhem s' Gilis dender belle
swyvigue canbecke boiaert ter gaveren
terhaegen heusendonge velkeghem ten hulste
heere van aspelaere ende nederassel
mitsgaeders ridder heere der parochie heerelyck-
=heede ende schraven propre dorpe
van ockeghem ende idevoorde hogbaillie
der stede ende lande van ninove
mits het overleyden van pieter vanderspeeten
coster onser parochie van ockeghem
ende geinformeert synde van het goet gedrag
catholicke religie ende capaciteyt van den
persoon van joannes vander=speeten filius
pieter verclaeren hem ach te stellen door
onse eygen macht ende authoriteyt als coster
onser parochie van ockeghem dit alles op
de baeten ende immolumenten daer toe staende
ende van auts geuseert ende mits doende
irreprochabelyck het devoir synder costereye
verleende dese tegenwoorde commissie
by provisie ende usque ad nostram revocationem
ordonneerende aen eenigelyck die het aengaen
mag den voornomden joannes vanderspeeten
als coster te Eerkennen mitsgaeders hem vreedelyck
ende paisibelyck van het selve exploy te laeten
jouisseeren ordonneerderende de selve commissie
te registreeren ter Greffie onser parochie van
ockeghem binnen den teydt van dreye weeken
op peyne van nuttiteydt in teeken der waerheyt
hebben wy dese onderteekent ende met ons
aengebooren cachet van waepenen doen segelen
actum binnen onsen casteele van Oultre
desen vierden junij 1765 sestentachentig

L.S. De Coninck
d' Oultre

vader kan hij genieten van de inkomsten die aan het ambt zijn verbonden mits hij in de toekomst zijn werk onberispelijk (*irreprochabelyck*) verricht. Indien hij dit niet doet kan de benoeming herroepen worden.

De akte is niet gratis, ze moet op gezegeld papier worden geschreven en dat kost veel geld. Zes gulden voor de takszegel of het loon van tien dagen werk van een landarbeider of één derde van een maandloon. Zoals vereist wordt de benoeming te Okegem geregistreerd. Opnieuw wordt het document meegenomen naar huis, in vier gevouwen en bij het familiearchief opgeborgen in één van de twee hogergenoemde koffers die zijn vader naliet bij zijn overlijden.

Joanna De Mol, weduwe Peeter Van der Speeten, hield na het overlijden van haar man de touwtjes stevig in handen en vijf van de zes kinderen bleven bij haar wonen. De inkomsten van het kostersambt kwamen in handen van hun moeder Joanna. Hoe we dit weten? In maart 1791 verwisselde moeder Joanna De Mol het tijdelijke voor het eeuwige, zoals dat zo mooi gezegd wordt. Ze overleefde haar man vijf jaar. In de aangifte van nalatenschap opgemaakt na haar overlijden zijn de inkomsten van de gronden van de kosterij netjes als haar bezit opgetekend en de tegoeden van het lesgeven van haar zonen werd eveneens als haar eigendom genoteerd: "*Item vind goed aen differente persoonen over het leeren der schoelkinderen tsamen 15 gulden*". Het gezin was een samenwerkende groep waarvan alle inkomsten beheerd werden door de moeder. Ook de inkomsten van de bediening van het kosterschap!

Het is pas na haar overlijden dat de leden van het gezin hun eigen weg gaan. Op dat ogenblik worden de zaken uitgeklaard en krijgt ieder zijn deel in de erfenis aangewezen. In vijf jaar tijd, sinds het overlijden van haar man, was het batig saldo, zonder de gronden, gestegen tot 1879 gulden 6 stuivers 1 oord. Met de waarde van de gronden erbij gerekend konden de kinderen 6344 gulden 1 oord van de nalatenschap onder mekaar verdelen. In elk geval een zeer mooie erfenis… Ieder van de zes kinderen erft ongeveer 1057 guldens.

In het gezin waren er gronden en huizen die onder de kinderen moesten verdeeld worden. Als eerste komt het schoolgebouwtje: "*Alvooren 47 roeden lochtinck daer de schoele op staet binnen dese prochie van Okegem aen de plaetse palende op sigh selven oost Pieter Vetsuypens suyd Henricus Covens, west den selven ende noord Joannes Van der Speeten voogt paterneel, belast met dhelft van ontrent de seven guldens sjaers salvo justo heerelycke rente soo in haver als cappoenen aen d'abdye van Ninove*[14]…". De waarde werd geschat op 282 gulden. Daarna volgen nog de beschrijving van twee huizen, één aan de huidige Kattestraat en één aan de Rattenberg. In het huis aan de Ninofstraete (Kattestraat) zijn beide ouders overleden en dit huis wordt beschreven als: "*Item 34 roeden 10 voeten wesende de behuysde hofstede daer d'overledene uyt gestorven zyn binnen Okegem palende oost de partye [land]articulo 12 suyd de ninofstraete, west Francis De Brabanter ende noord Judocus Provins*" geschat op 276 guldens. Het tweede huis staat aan de huidige Leopoldstraat en wordt in drie delen verdeeld: " *Item 101 roede behuysde stede binnen Okegem op den rattenbergh palende oost de straete, suyd Judocus Provins west Frans De Brabanter ende de weduwe Joos Van den Berghe ende noord Joos Neukermans, belast met een vat tarwe sjaers aen den armen van Okegem ende met ontrent de ses guldens sjaers soo in haver als cappoenrente aen d'abdye van Ninove*…". Dit huis werd geschat op 606 guldens.

De hele inboedel wordt openbaar verkocht. Zoon Peeter Van der Speeten is zeer kooplustig, hij koopt alle boeken in huis, verder nog onder andere de lessenaar, de banken, de spiegel, het uurwerk (de horlogie), twee tafels, twee koeien.

De bediening van het kosterschap, die zoals hoger gezegd gemeenschappelijk was, krijgt een oplossing op 3 mei 1791 met een onderlinge en levenslange overeenkomst tussen de broers Peeter en Joannes Van der Speeten. Een contract dat vervalt bij het overlijden van één van de twee broers. Een ambitieus contract dat niet bedoeld was om openbaar te worden gemaakt en dat ook niet zal stand houden. Beide broers kregen elk een exemplaar van de tekst. Waarom sluiten ze een overeenkomst? Peeter Van der Speeten, zn Petrus, schrijft en opent de tekst sterk met de woorden dat hij de koster is: "*Dan alsoo dat Peeter Van der Speeten als* ***nu is coster*** *der prochie van Okegem*…". Hij vernoemt zijn moeder en na haar dood moeten de erfgenamen de nalatenschap verdelen. Hij is niet in staat om zijn broers en zusters uit te kopen wat hij verwoordt als: "… *ende aengesien den selven Peeter Van der Speeten veel soude moeten opleggen ende commen betaelen, oversulckx hem onmoegelijck om van uijt die lasten te geraeken, als voorsiende sijne trificquen (zijn handel) alleen niet te kunnen observeren*…". Peeter en Joannes Van der Speeten gaan samen het kosterschap bedienen. Ze zullen samen de gronden verbonden aan het kostersambt gebruiken en ook de gronden die hun toekomen uit de nalatenschap. Ze delen eveneens hun aankopen uit de nalatenschap. Ze krijgen in de toekomst elk de helft van de inkomsten. Er is nog een opschortende clausule in het contract: indien Peeter Van der Speeten kan bewijzen dat zijn broer Joannes de helft van het werk van de kosterij niet doet "*door sijne dronkenschap ofte quaden wille*" gedurende drie à vier opeenvolgende dagen dan gaan ze uit elkaar. Joannes Van der Speeten heeft blijkbaar een drankprobleem. Een andere uitzondering in het contract is dat Peeter Van der Speeten uitdrukkelijk de inkomsten van het opwinden van het torenuurwerk voor zich behoudt.

[14] Op de grond wogen heerlijke renten: eeuwenoude jaarlijkse en eeuwigdurende betalingen meestal in natura omschreven. In dit geval moest de eigenaar van de grond haver en gesneden haantjes (cappoenen) leveren. In deze periode wordt de levering in natura aan marktprijzen omgerekend en omgezet in een geldsom. Zoals in de tekst staat ongeveer (salvo justo) 7 gulden per jaar aan de Ninoofse abdij.

Hun oom Jan Van der Speeten en hun broer Adriaen Van der Speeten tekenen als getuigen mee de overeenkomst. Zoals hoger gezegd bleef de beoogde samenwerking niet duren.

De overeenkomst heeft slechts enkele maanden stand gehouden. Vóór het einde van het jaar gaan de broers ieder hun eigen weg. Wanneer Peeter Van der Speeten in januari 1792 een lening aangaat wordt hij in de akte koster van Okegem genoemd. In 1793 hebben beide broers Van der Speeten een eigen rekening voor de belastingen. De gronden van het kosterschap blijven bij Peeter Van der Speeten.

Peeter en Joannes Van der Speeten deelden ook het huis op de Kattestraat. Bij de lottrekking valt de school op hun andere broer Adriaen Van der Speeten. De broers moeten dus met mekaar praten en overeenkomen. Op 2 oktober 1792 doen twee broers Peeter en Adriaen Van der Speeten "*een erffelycke mangelinge*", zo staat het in de tekst, met andere woorden Adriaen verwisselt met zijn broer Peeter de school met deze zijn deel van de woning.

Van vader op zoon

Koster Peeter Van der Speeten trouwt in november 1794 met Catharina Van Droogenbroeck van Impegem en hij blijft koster-schoolmeester tot zijn overlijden in 1828. Zijn oudste zoon Joannes Antonius Van der Speeten neemt het kostersambt over van zijn vader. Na het overlijden van hun moeder Catharina Van Droogenbroeck in november 1842 verdelen de zeven kinderen de nalatenschap van hun ouders in totaal 8642 frank 41 centiemen. Ieder heeft recht op 1234 frank en 63 centiemen of ter vergelijking omgerekend naar de vroegere munt de gulden: 680 gulden 12 stuivers. In haar woning treffen we onder andere een klavecimbel aan, een weefgetouw, lessenaar, twee schrijfkassen en een staande horlogie met de kas. In de kerk had het gezin een eigen stoel staan. Joannes Antonius erft ook het klavecimbel.

De verdiensten van de koster als schoolmeester kunnen we niet meer achterhalen. De schoolmeester kreeg immers zijn loon van de ouders van de kinderen die les kregen, maar dan enkel van de ouders die het schoolgeld konden betalen. Kinderen van arme ouders kregen gratis les op kosten van de armentafel. De schoolmeester maakte gewoonlijk jaarlijks een lijst op met de namen van de kinderen waarvan de ouders het schoolgeld niet konden betalen en die dan gratis onderwijs kregen. Het zijn slechts deze betalingen die we kunnen achterhalen.

Michiel Ruys wist bij zijn aantreden deze lijsten te vervangen door een vaste jaarlijkse betaling van 12 gulden. Na zijn overlijden verminderden de schepenen van Okegem dit bedrag tot tien guldens jaarlijks voor de nieuwe schoolmeester. In 1766 poogde men tevergeefs deze jaarlijkse vaste uitgave te schrappen. In de marge van de betaling noteerde de griffier dat men deze som in de toekomst niet meer zou uitbetalen "*ende dat den schoelmeester hem doen betaelen par hooft soo ende gelyck in andere schoelen*". De schoolmeester moest de namen optekenen van de kinderen van wie hij geen schoolgeld ontving zoals ook gebruikelijk was in andere scholen. Er wijzigde met deze opmerking niets, de uitbetaling van een vaste som als vergoeding voor het onderwijzen van de kinderen van minvermogende ouders bleef verder lopen tot en met het jaar 1784. Opnieuw lieten de schepenen in de marge noteren en ditmaal met effect: "*geordonneert aen den coster inne te bringen in toecommende behoorlijcke specifficatie van de arme kinderen die hij saude hebben geinstrueert*". Hij wordt verplicht de lijst op te maken. Ik vermoed dat vader Peeter Van der Speeten niet meer in staat was om de functie van koster-schoolmeester naar behoren uit te voeren en dat zijn kinderen deze taak meer en meer hadden overgenomen. Over het algemeen was de wisseling van de functie het sein om dergelijke veranderingen in de verloning door te voeren. In de volgende jaren bereikte het gezin Van der Speeten met uitzondering van het jaar 1792 nooit meer de som van tien guldens[15].

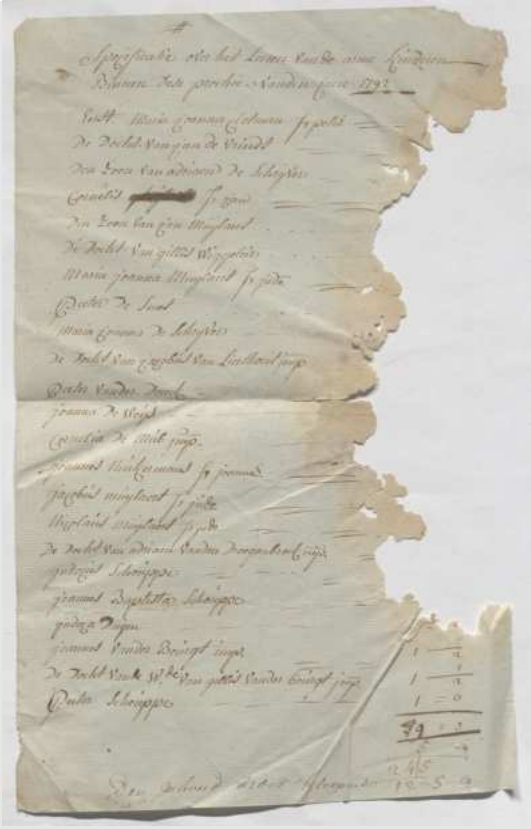

► ***Rekening van 21 december 1792 opgemaakt door koster Peeter Van der Speeten voor het onderwijs dat hij verstrekte in 1792 aan de kinderen van arme ouders. De armentafel betaalde zijn loon. Het stuk had te lijden van waterschade.***

(Rijksarchief Gent, Gemeentelijk Oud archief Okegem nr. 109)

[15] Hierna de bedragen: 1785: 6 guldens 12,5 stuivers; 1786: 7 guldens 15 stuivers; 1787: 8 guldens; 1788: 8 guldens 5 stuivers; 1789: 8 guldens 15 stuivers; 1790: 7 guldens 12,5 stuivers; 1792: 12 guldens 5 stuivers; 1793: 9 guldens 14 stuivers; 1794: 8 guldens 6 stuivers.

Op 1 oktober 1795 werden de Zuidelijke Nederlanden aangehecht bij Frankrijk. De heerlijkheden werden afgeschaft en sindsdien spreekt men van gemeenten. De bezitters van heerlijkheden verloren alle zeggenschap in de dorpen. Meteen werden alle heerlijke rechten afgeschaft waaronder de benoeming van baljuw, schepenen, kosters, onderwijzers, officieren, … De geestelijkheid verloor eveneens alle privilegies. Priesters die de eed van trouw aan de grondwet niet aflegden werden vervolgd, kerken werden gesloten. Veel priesters doken onder en dienden clandestien de sacramenten toe. Op 15 juli 1801 sloten Napoleon en paus Pius VII een overeenkomst het zogenoemde Concordaat waardoor de katholieke godsdienst weer werd toegelaten. De benoeming van een koster kwam in handen van het bureel van de kerkfabriek waarin de pastoor een belangrijke plaats bekleedde.

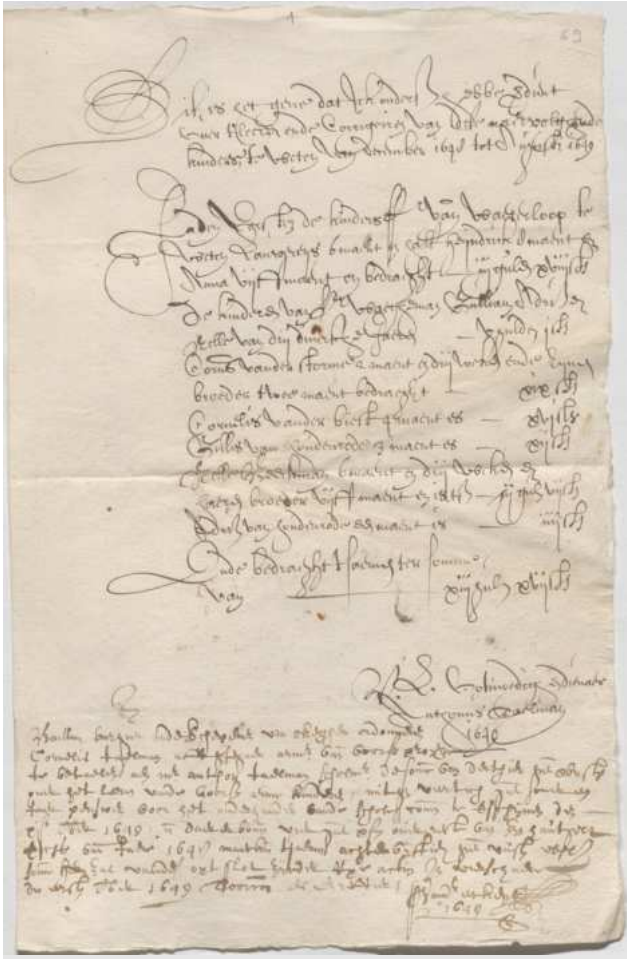

► **Rekening en kwitantie van Anthonis Taelman voor "*tleeren en corrigeiren van dese naervolghende kinders*", 1649. Een maand les volgen van een kind kostte toen 4 stuivers (één derde van een dagloon). Hij noteerde de naam en hoelang ze les gekregen hadden**

(Gemeentelijk oud archief Okegem nr, 99)

De schoolgebouwen in de 17de en 18de eeuw

Er is één grote constante in de Okegemse schoolgeschiedenis: er was geen kostershuis, de koster-schoolmeester kreeg dus geen woning ter beschikking en naast een eigen woning moest hij dus ook zorgen voor een lokaal waarin de kinderen terecht konden om les te krijgen. Dat was een last die de schoolmeester in Okegem moest dragen tot in de 19de eeuw toen de gemeenten verplicht werden om een school te bouwen.

In de eerste helft van de 17de eeuw deed het Okegems bestuur echt grote inspanningen om de Okegemse jeugd gedegen onderwijs te bezorgen. Nooit in de latere Okegemse geschiedenis toonden de Okegemse bestuurders een grotere bezorgdheid voor het onderwijs van hun kinderen. Gebrek aan oudere archiefbronnen laat niet toe om verder terug te keren in de tijd dan 1644, de eerst volledig beschikbare rekening van het beheer van de armentafel. Het was immers de Okegemse armentafel die zorgde voor de minstbedeelden in Okegem op alle mogelijk gebied met onder andere het geven van werk, uitdelen van voedsel, zorgen voor kledij, verschaffen van onderdak, verstrekken van onderwijs, betalen van medische zorgen, betalen van begrafenissen... In de rekeningen van de Okegemse armentafel vinden we de sommen terug die besteed werden aan onderwijs: betaling van de schoolmeesters, infrastructuur van de school en zelfs de financiering van de bouw van een leslokaal.

Een paar voorbeelden van de uitbetalingen door de armentafel. In 1644 betaalde de beheerder van de armentafel aan Adriaen Vernaillen 15 guldens als vergoeding omdat hij school wou houden en hij kreeg bovenop nog 5 guldens voor het onderwijzen van de kinderen van arme inwoners. In de jaren 1646-1648 zijn niet minder dan drie schoolmeesters actief en ze worden allen zeer royaal vergoed.

In 1646 betaalt men, met geld afkomstig van de armentafel, Jaecques De Vits en Pieter Waeghman voor het zagen van een aantal "*coetsen ende bancken*", namelijk lessenaars en zitbanken ten behoeve van de school. Het meubilair was beschikbaar, nu nog het leslokaal.

Joos De Strycker, schoolmeester van 1655 tot 1662, had niet de financiële mogelijkheid om een woning annex school te bouwen. Tien jaar later start de bouw van een school met hulp en ondersteuning van de armentafel. Op het dorp of *Plaetse* bezat de armentafel een perceel landbouwgrond, 22 roeden of 676,40 ca. Het is de grond waarop tot voor kort de woning van Sylvain Van Isterdael stond. Het perceel was in 1607 voor een periode van 99 jaar aan de pastoor van Okegem in cijnspacht gegeven. Op 22 december 1655 werd een akkoord gesloten tussen verscheidene belanghebbenden. Ik geef de clausules kort weer:

- Schoolmeester Joos De Strycker neemt het perceel voor 99 jaar in cijnspacht van de armentafel voor 18 stuivers per jaar te beginnen op 22 december 1656.
- De pastoor die het perceel tevoren in cijnspacht had

en wiens termijn nog 40 jaar loopt krijgt jaarlijks gedurende deze jaren van Joos De Strycker 5 guldens 2 stuivers uitbetaald als schadevergoeding voor het afstaan van de grond. Na deze periode zal Joos jaarlijks 6 guldens cijnspacht betalen aan de armentafel. - Het "*nieu werck ofte schole*" wordt gebouwd en gefinancierd door de beheerders van de armentafel op de zuidzijde van het perceel. De pastoor levert advies voor de bouw. Joos De Strycker kan eigenaar worden van het gebouw mits terugbetaling van de som van 152 guldens aan de armentafel. Tot zolang zal hij jaarlijks de interesten van een lening betalen namelijk 9,5 guldens. Na 99 jaar zullen de nakomelingen van De Strycker de termijn mogen verlengen mits het betalen van een som van 50 guldens. De armentafel zal dan alle gebouwen op het perceel laten schatten en overnemen volgens de geschatte waarde.

Tot zover komt het echter niet. Joos De Strycker overleeft de overeenkomst niet lang. Hij sterft in augustus 1662 op 40-jarige leeftijd. Zijn oudste zoon Jan, amper 16 jaar, neemt de functie van schoolmeester over en blijft dit doen tot 1673. Hij betaalde in 1676 één derde van het kapitaal van de lening terug aan de armentafel. Het is een zeer ambitieuze jonge man die de hoogste functies in het dorp bereikt. Hij zal later te Okegem in moeilijkheden komen en afgezet worden als meier en baljuw. In 1680 vertrekt hij uit Okegem en gaat met zijn tweede echtgenote naar Ninove wonen. Het schoolgebouw wordt in 1678-1679 afgebroken en de materialen worden verkocht aan burgemeester Van de Perre. De pastoor neemt het perceel terug in cijns, men noemt het in de rekeningen de "*geabandonneerde huysstede van Jan De Strycker*". De daaropvolgende 30 jaar is een aaneenrijging van oorlogsjaren. In sommige jaren is er zelfs geen onderwijs. En er is geen schoolgebouw. In 1705-1706 huurden de beheerders van de armentafel de woning van Jan Van Audenroede op de Plaats voor het houden van school, in 1707 huurt men een kamer in de woning van Joos De Mol aan de Rattenberg (Leopoldstraat).

Met de komst van Michiel Ruys als nieuwe koster en schoolmeester in 1711 begon een periode van stabiliteit van meer dan 40 jaar schoolmeesterschap. Michiel Ruys gaat zich vestigen aan de Plaats. Hij koopt er op 28 januari 1713 een hoplochting van Marie Hurlion (ook Tellion) en haar zuster de weduwe van Pieter Pauwels voor de hypothecaire schulden die op de grond rusten. Hij zal op de grond een woning en een nieuwe school bouwen en er de Okegemse kinderen onderwijzen. Het was tot voor kort de woning van de gezusters Van Damme, nu afgebroken en vervangen door een blok appartementen. Koster-schoolmeester Michiel Ruys zal er in zijn eigen woning onderricht geven in de kamer aan de straatkant.

In 1715 doet de pastoor van Okegem opnieuw afstand van het aanpalend perceel grond aan de Plaats waar in de periode 1656-1678 de dorpsschool was gevestigd en draagt de grond over aan Michiel Ruys. Met zijn levenseinde in zicht verkoopt Michiel Ruys op 12 december 1753 zijn woning en bijgebouwen, waaronder de school, aan de Plaats aan zijn schoonzoon Peeter Uytdenhoeve en zijn dochter Maria Magdalena Ruys. De verkoop gaat door met een belangrijke clausule: de verkopers, Michiel Ruys en zijn vrouw, zullen levenslang gebruik kunnen maken "*van een caemer naest de straet met de solder oft schoole*", van de helft van de koestal en schelf, de helft van de varkenskoten en de helft van "*de cleijnen winckel naest den suyden ofte armen*". Dit is vermoedelijk een hoekkamer van het huis. Elisabeth De Boeck, weduwe Michiel Ruys, slijt er haar laatste levensjaren in de buurt van haar dochter en overlijdt in januari 1763.

Op het ogenblik dat Peeter Van der Speeten het kostersambt en schoolmeesterschap overneemt van wijlen Michiel Ruys bouwen zijn ouders een nieuw leslokaal achter hun woning aan de Plaats. De kinderen krijgen vanaf dan les aan de overkant van de Plaats. Het lokaal bleef gedurende tientallen jaren dienst doen als leslokaal ook al woonden de kosters-schoolmeesters niet meer in het aanpalende gebouw.

► **Het afgebroken woonhuis en stamhuis van de familie Van der Speeten te Okegem met in midden op de foto Evelien Becqué. Aanpalend achteraan stond de school. Op de voorgrond aan de muur met de Plaats zie je nog de gaten in de gevel waarin de ijzeren staven van de vroegere straatverlichting waren bevestigd**

(Foto eigendom Herman Van Isterdael)

Ontmoetingen met de kerk

ROGER VAN EECKHOUT

Het 'rijke Roomse leven' kende in Vlaanderen zijn laatste hoogtepunt tijdens de jaren 1950. Roger Van Eeckhout herinnert het zich nog zeer goed: de processies, de vespers en het lof, de gewijde geschiedenis, de Mechelse catechismus, de 'zeven weken' als voorbereiding op de plechtige communie,... Wat hem vooral opvalt is hoe onderwijs in die tijd nog als hefboom diende voor een voorbeeldig christelijk leven. Hij maakte het allemaal mee op de schoolbanken van de Okegemse vrije school, de gemeenteschool en nadien ook in de colleges van Ninove en Denderleeuw.

Van bij de geboorte was het leven in die tijd doordesemd van de christelijke waarden van 'onze moeder de heilige kerk'. Ik was nauwelijks een paar weken oud of ik werd in de parochiekerk al als lid opgenomen door mijn doopsel, in aanwezigheid van de familie. De moeders werden nadien ook nog eens verplicht om samen met hun kind hun 'kerkgang' te doen. Vanuit de Joodse opvatting kwam immers de gedachte dat de vrouw zich moest 'zuiveren' en haar kind opdragen aan de Heer.

Eenmaal op school ging de invloed van de kerk onverstoord verder. Mijn christelijke toekomst was gegarandeerd door toedoen van de zusters der Heilige Harten, geholpen door enkele juffrouwen van wie de christelijke levensloop boven alle twijfel verheven was. Deze jonge of oudere dames werd immers voorgehouden dat een huwelijk voor hen uitgesloten was. Als ze er toch zouden toe geroepen worden, dan dienden ze onmiddellijk hun ontslag te nemen. In de ogen van de geestelijkheid was het huwelijk namelijk niet compatibel met de edele taak van kleuteronderwijzeres. Want stel dat uit het huwelijk een toestand van zwangerschap zou ontstaan … hoe zou moeten uitgelegd worden aan nieuwsgierige kleine wijsneusjes op welke manier dat kleine groeiende kindje in de buik van hun juf was terechtgekomen …? Dus dat zware probleem wou de geestelijkheid voorkomen door bij het huwelijk van de juf als trouwcadeau haar ontslag te geven.

Mijn eerste communie kwam omtrent mijn zevende jaar. Het onderwijzend personeel was erin gelukt om deze plechtigheid, door veel te oefenen en repeteren, perfect te laten verlopen. Verder werd er niet te veel aandacht aan besteed want het was maar een gewone weekdag. Wat ik daarvan nog weet is dat de communicanten op *'den tejauter'* van de zaal aan alle kinderen werden voorgesteld. Ik herinner mij verder nog twee details: het applaus van de kinderen en de nieuwe laarsjes die ik mocht dragen.

Op hun zevende jaar werden de jongens overgeheveld naar de 'meesterschool'. Ik heb de sympathieke meester Dominiek zich rond vier uur in de namiddag zien klaarmaken. Die meester kwam naar school met zijn motor. Door de staat van de toenmalige wegen trok hij een tweede broek aan om zijn kleding tegen weer, wind en modder te beschermen. Dan was er ook meester Ernest, een begeesterend man die veel nieuwe leertechnieken uit zijn christelijke normaalschool toepaste. Bijvoorbeeld met de eikels die wij op een wandeling hadden verzameld, loodste hij ons doorheen de wiskundige hoofdberekeningen. Hij organiseerde ook bedrijfsbezoeken. Zo werd het boerenbedrijf van de familie Van Holder bezocht en doorgelicht. De devotie van meester Ernest kwam tot uiting in de meimaand toen hij iedere morgen de kaars voor het Mariabeeldje aan de muur aanstak en met de nog brandende lucifer zijn sigaret aanmaakte. Onze kinderogen zagen met bewondering hoe de meester de witte rook even uit zijn mond liet komen om hem daarna met een diepe inhalering opnieuw te laten verdwijnen. 'Hij pakte zijn doemp binnen, zoals men in die tijd zei.

De drie Okegemse onderwijzers waarmee Roger Van Eeckhout in de gemeenteschool kennismaakte. Van links naar rechts: Ernest Van Neygen (onderwijzer van 1933 tot 1953), Leon De Roeck (onderwijzer van 1920 tot 1936 en schoolhoofd van 1936 tot 1958), Dominiek De Schrijver (onderwijzer van 1936 tot 1959)

(foto Heemkring Okegem)

Er werd op school verschillende keren per dag gebeden zodat wij na enige tijd die gebeden van buiten kenden. Soms las de meester ook voor uit de 'heiligenlevens'. Zo groeiden wij verder op en werden we getransfereerd naar de klas van meester De Roeck. Die slaagde erin om drie jaargangen tegelijk te onderwijzen met deugdelijk resultaat. Ook hier meerdere gebeden per dag. Ook de catechismusvragen werden ons in afgemeten porties opgediend. Bij onvoldoende kennis mocht de gelukkige nablijven, beter gekend als 'inblijven'. Hoe die zijn late komst thuis moest uitleggen is een andere zaak. Verder kwam ook de pastoor maandelijks op klasbezoek om zich te overtuigen dat onze vooruitgang in de christelijke leer voldeed.

Wij waren verzot op de 'gewijde geschiedenis'. De meester was werkelijk zeer bedreven in de vertelkunst. Zo vertelde hij met veel smaak over de 'moord op de onnozele kinderen', de bruiloft in Kanaän, de Barmhartige Samaritaan, de opwekking van Lazarus uit de dood, de geschiedenis van de wijze koning Salomo,…

Op een dag vertelde een klasgenoot dat de pastoor hem had opgedragen om te zoeken naar een *krejaul*[16]. Ik werd gevraagd en zo begon mijn geestelijke bediening. Bij huwelijks- en begrafenismissen gaf ik assistentie aan mijn makker. Het spreekt voor zich dat de geldelijke beloning bij huwelijken groter was dan bij begrafenissen. Telkens 'kassa kassa'! Mijn inzet reikte nog verder. Bij een overlijden in de buurt vroeg men mij vooraan in de rouwstoet het kruis te dragen. Na de mis was het opnieuw 'kassa kassa'. Mijn functie als blazer op het doksaal hield in dat ik moest zorgen dat er voldoende lucht in de blaasbalg zat zodat koster Gustaaf[17] zijn orgel zonder zorgen kon bespelen. Dit keer geen 'kassa kassa', maar het leverde me wel de vriendschap van koster Gustaaf op.

De meester wist zijn lessen af te wisselen met wedstrijdjes over het kerkelijk jaar en de misonderdelen. Iedereen in de klas mocht eraan deelnemen. De afvallingswedstrijd leidde naar de finale. Soms was de sfeer in de klas gespannen om te weten wie de eindoverwinning en de prijs in de wacht zou slepen. Ik herinner mij dat in de kamp over de misonderdelen de zoon van de meester en ikzelf zouden strijden voor de overwinning. Het onderdeel *'ite missa est'* ('gaat allen, de mis is gedaan') deed de zoon sneuvelen waarop de meester verkondigde dat dat 'klein straatloperke' gewonnen had. En mijn prijs? Ik kreeg uit de voorraad van de meester een glanzend potlood dat in het 'molentje' (potloodscherper) puntig geslepen werd.

Op het einde van mijn verblijf bij meester De Roeck werd de schoolgaande jeugd ingeschakeld bij de inhaling van de nieuwe pastoor. Ieder moest zijn fiets opvrolijken naar ieders godsvrucht en vermogen. Ik herinner me dat de nieuwe pastoor brak met de gewoonte van zijn voorganger. De oude pastoor liet bij zijn huisbezoek (al dan niet bij de inzameling van Sint-Pieterspenning[18] een *'schoeën biljeken'* achter voor het gezin. Er stond dikwijls een gevleugelde engel op.

De 'zeven weken' waren berucht als voorbereiding op onze plechtige communie omdat wij dagelijks om 7 uur naar de vroegmis moesten. Daarna gaf de priester een kort sermoen of een korte ondervraging. Maar alles went. Op het einde van die periode moesten wij niet meer gewekt worden, want wij stonden 'op ons uur'. Regelmatig oefenden wij de geplogenheden omtrent het 'naderen van de tafel'. In mensentaal: hoe dienden we op een degelijke manier naar de communiebank te gaan? De meester gaf met een potlood op de communiebank het ritme van de onderdelen aan. Eindelijk de grote dag: met een nieuw kostuum en goed gewassen de plechtige communie tot zich nemen. De vorming door de bisschop of een vertegenwoordiger kwam een tijdje later.

Jaarlijks liepen er een paar processies uit en daar moesten wij ons volgens de richtlijnen van de 'nonnekes' invoegen in de optocht. Heel het dorp leefde mee met die christelijke traditie. De taakverdeling in de stoet stemde helemaal overeen met de maatschappelijke indeling van de gemeente. Naast de grote processies was er ook de 'veldprocessie' in de meidagen voor de goede groei van de gewassen.

Dan waren er ook de missiedagen op de gemeente met de beruchte donderpreken van de bruine paters.[19] Hun optreden sprak tot de verbeelding. Ze verschenen in Okegem blootsvoets in hun sandalen. Tijdens hun preken sprong hun *ceinture* (witte koord met enkele knopen) soms open door het geweld van de predikant over de rand van de preekstoel. Sommige paters hadden ook keiharde vuistslagen in petto om hun gehoor te imponeren. De geldelijke opbrengst die in de schaal werd geworpen stond recht evenredig met de decibels die de pater had geproduceerd. Eén dag in de missieweek werd voorbehouden voor de aankomende jeugd. In dat sermoen zou de jeugd geleerd worden over 'waar de kindjes vandaan kwamen' en wat er daarna moest gebeuren. Na het sermoen kwamen wij tot het besluit dat wij nog minder wisten dan voorheen.

En dan kwam de overstap naar het middelbaar onderwijs, naar het college van Ninove. Het onderwijs werd er gegeven door priesters en een paar leken. We moesten dagelijks naar de mis om 8 uur. Afwezigheid werd gecontroleerd en bestraft in de studiezaal waar we allemaal voor de eerste les zaten om te studeren. De alziende almachtige subregent of studiemeester veroordeelde u zonder verpinken tot vijf huiswerken en in de loop van de dag was het mogelijk dat je een veelvoud van vijf meekreeg. Alles lessen begonnen steevast met een gebed, soms twee. Dan was er natuurlijk ook nog de jaarlijkse bedevaart te voet naar Bevingen (Neigem)

Het hoger middelbaar deed ik in een ander college. De

[16] misdienaar
[17] Gustaaf Vernaillen

[18] Geldomhaling ten behoeve van de Heilige Stoel in Rome.
[19] Vaak ging dit om de paters redemptoristen of capucijnen.

sfeer hier was helemaal anders dan wat ik gewend was. Ik verhuisde als het ware van de hel naar de hemel. De paters-priesters stonden de jeugd meer nabij. We gingen nog slechts eenmaal in de week naar de mis. In een kerk die verder van de school lag dan de parochiekerk. Deze paters durfden het aan om zonder omwegen de weg te wijzen naar het werkelijke leven. Zij durfden een kat een kat noemen.

In het hoger onderwijs werd verder gewerkt aan het individueel karakter van de godsdienstbeleving. In de periode van 'Leuven Vlaams' en 'Walen buiten' was de parochiegeestelijkheid niet altijd mee geëvolueerd met de geest van de tijd en bleven ze het traditionele geloof verder uitdragen. Dit was de zoveelste keer dat de kerk mistastte in wat te gebeuren stond. Zij konden de grondstroom in de evolutie niet zien en dat werd hun later ten kwade geduid. En het deed afbraak aan hun moreel gezag. De gevolgen zien we heden ten dage.

Maar ik kwam bij andere gelegenheden toch ook wel in contact met andere positieve figuren. Na de begrafenis van mijn moeder werd mij door mijn vader opgedragen te 'gaan betalen' bij de pastoor. Vader wist zich geen houding te geven in hoog gezelschap en zei dat ik dat wel gewoon was met 'pasters' om te gaan. Bij die gelegenheid kwamen de pastoor en ik tot een gemoedelijk gesprek. Alhoewel in de gemeente de mening was toegedaan dat de pastoor een bruut en onvriendelijk karakter had. Dat bleek niet te kloppen. De pastoor was ook kind geweest; hij vertelde over zijn roeping en zijn interesse in wetenschappen, kunst en cultuur. Zo zag ik in de priesterfiguur een mens van vlees en bloed en kreeg ik meer achting voor zijn rol in de parochie.

Processie in Okegem ca. 1950

(foto Heemkring Okegem)

Roger in de gemeenteschool ca. 1950

(foto Roger Van Eeckhout)

Professieprentjes van de zusters Vernaillen

HERMAN BRANTEGEM

Bij het inkijken van oude foto's van de familie Vernaillen Herman - Van de Perre Marie-Jeanne uit Denderleeuw ontdekten wij drie professieprentjes van de gezusters Vernaillen uit Okegem uit het gezin van Edouard Vernaillen en Maria Van Eeckhout die in de Kattestraat woonden. In het gezin werden tien kinderen geboren waarvan vier jongens en zes meisjes. Van de zes meisjes gingen er drie in het klooster. Alle drie werden zij zuster in het klooster van de Heilige Harten in Ninove.

Bij de professie of eeuwige geloften van kloosterzusters werden vroeger ook prentjes uitgegeven die de geprofeste kreeg om uit te delen. Het was de familie die opdracht gaf tot het maken van deze *'biljekes'*. De prentjes werden uitgereikt zoals bij een heilige communie of een priesterwijding en waren bedoeld om de herinneringen aan die speciale gebeurtenissen levend te houden. Het prentje vroeg als het ware om aan de betreffende persoon te blijven denken, het liefst in de vorm van gebed. De prentjes kwamen in de praktijk vaak in kerkboeken terecht waar ze dienden als bladwijzer.

Maria Christine, de oudste dochter, werd geboren te Okegem op 10 augustus 1894. In 1919 ging zij op 25-jarige leeftijd naar congregatie van de H.H. Harten in Ninove. Op 19 september 1921 legde ze haar geloften af met als kloosternaam Maria Eduarda. Zij nam in het klooster de taak van portierster op zich. Zuster Maria Eduarda overleed te Ninove op 29 maart 1971.

Daarnaast was er Octavia, geboren in Okegem op 9 oktober 1901. In 1922 trad zij op 21-jarige leeftijd toe tot de Ninoofse congregatie. Ze werd op 6 januari 1924 geprofest en kreeg de kloosternaam Maria-Gabriëlla. Ze vervulde de taak als onderwijzeres in de bewaarscholen van Ninove en Herne. Ze overleed op 30 augustus 1962 te Ninove.

Tenslotte was er Maria-Leonia, geboren te Okegem op 13 september 1904. Ze trad in 1924 binnen als kloosterzuster. Bij haar inkleding op 12 september 1926 nam ze de kloosternaam Maria-Suzanne aan. Zij was aanvankelijk actief in de lagere school te Ouwegem en werd later directrice van de lagere school te Pollare en te Outer. Ze overleed te Ninove op 19 augustus 1973.

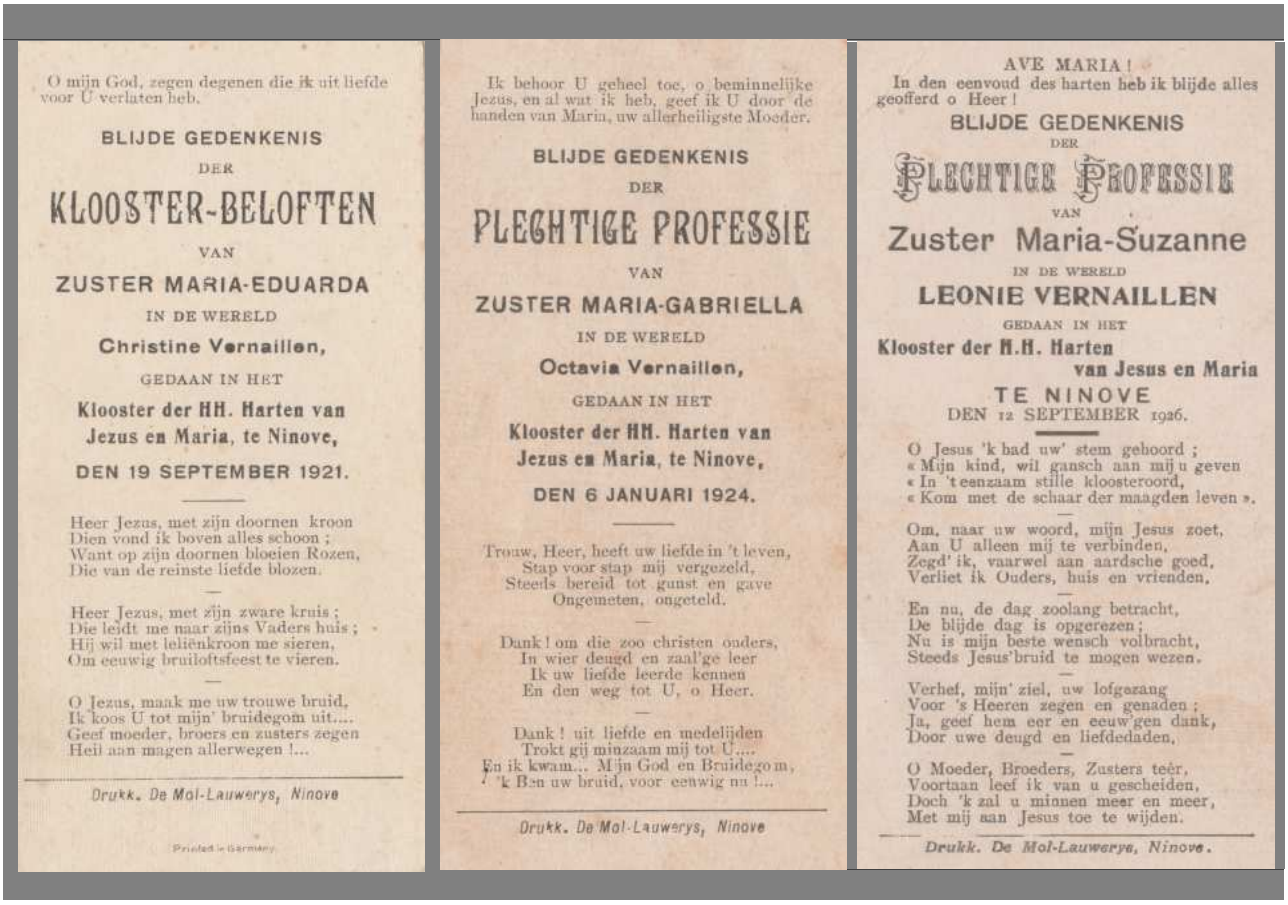

O mijn God, zegen degenen die ik uit liefde voor U verlaten heb.

BLIJDE GEDENKENIS
DER
KLOOSTER-BELOFTEN
VAN
ZUSTER MARIA-EDUARDA
IN DE WERELD
Christine Vernaillen,
GEDAAN IN HET
Klooster der HH. Harten van Jezus en Maria, te Ninove,
DEN 19 SEPTEMBER 1921.

Heer Jezus, met zijn doornen kroon
Dien vond ik boven alles schoon ;
Want op zijn doornen bloeien Rozen,
Die van de reinste liefde blozen.

Heer Jezus, met zijn zware kruis ;
Die leidt me naar zijns Vaders huis ;
Hij wil met leliënkroon me sieren,
Om eeuwig bruiloftsfeest te vieren.

O Jezus, maak me uw trouwe bruid,
Ik koos U tot mijn' bruidegom uit....
Geef moeder, broers en zusters zegen
Heil aan mogen allerwegen !...

Drukk. De Mol-Lauwerys, Ninove

Ik behoor U geheel toe, o beminnelijke Jezus, en al wat ik heb, geef ik U door de handen van Maria, uw allerheiligste Moeder.

BLIJDE GEDENKENIS
DER
PLECHTIGE PROFESSIE
VAN
ZUSTER MARIA-GABRIELLA
IN DE WERELD
Octavia Vernaillen,
GEDAAN IN HET
Klooster der HH. Harten van Jezus en Maria, te Ninove,
DEN 6 JANUARI 1924.

Trouw, Heer, heeft uw liefde in 't leven,
Stap voor stap mij vergezeld,
Steeds bereid tot gunst en gave
Ongemeten, ongeteld.

Dank ! om die zoo christen ouders,
In wier deugd en zaal'ge leer
Ik uw liefde leerde kennen
En den weg tot U, o Heer.

Dank ! uit liefde en medelijden
Trokt gij minzaam mij tot U....
En ik kwam... M'jn God en Bruidegom,
'k Ben uw bruid, voor eenwig nu !...

Drukk. De Mol-Lauwerys, Ninove

AVE MARIA !
In den eenvoud des harten heb ik blijde alles geofferd o Heer !

BLIJDE GEDENKENIS
DER
PLECHTIGE PROFESSIE
VAN
Zuster Maria-Suzanne
IN DE WERELD
LEONIE VERNAILLEN
GEDAAN IN HET
Klooster der H.H. Harten van Jesus en Maria
TE NINOVE
DEN 12 SEPTEMBER 1926.

O Jesus 'k had uw' stem gehoord ;
« Mijn kind, wil gansch aan mij u geven
« In 't eenzaam stille kloosteroord,
« Kom met de schaar der maagden leven ».

Om, naar uw woord, mijn Jesus zoet,
Aan U alleen mij te verbinden,
Zegd' ik, vaarwel aan aardsche goed,
Verliet ik Ouders, huis en vrienden.

En nu, de dag zoolang betracht,
De blijde dag is opgerezen ;
Nu is mijn beste wensch volbracht,
Steeds Jesus'bruid te mogen wezen.

Verhef, mijn' ziel, uw lofgezang
Voor 's Heeren zegen en genaden ;
Ja, geef hem eer en eeuw'gen dank,
Door uwe deugd en liefdedaden.

O Moeder, Broeders, Zusters teêr,
Voortaan leef ik van u gescheiden,
Doch 'k zal u minnen meer en meer,
Met mij aan Jesus toe te wijden.

Drukk. De Mol-Lauwerys, Ninove.

► **Zuster Suzanne, zuster Eduarda en zuster Gabriella**

(foto GODELIEVE VERNAILLEN)

De legerkampen van 1692-1693

ERIK WAUTERS & ARNE VERBRUGGE (SOLVA)

Historisch kader

De kampementen van Ninove uit 1692 en 1693 vonden plaats tijdens de Negenjarige oorlog (1688-1697). Deze oorlog was het gevolg van de expansiepolitiek van de Franse koning Lodewijk XIV, aanvankelijk gericht op de verovering van het Rijngebied en vervolgens, vanaf 1690 op de Spaanse Nederlanden. Met het oog op de verdediging van het Rijngebied had keizer Leopold I in 1688 een verbond van Duitse staten opgericht, de Liga van Augsburg geheten, waartoe later ook Spanje toetrad. Dit verbond wordt in 1689 uitgebreid met Engeland en de Republiek der Nederlanden onder impuls van Willem III, de stadhouder van Holland die het jaar voordien koning van Engeland was geworden. Het leger van deze zogenaamde Grote Alliantie wordt persoonlijk aangevoerd door Willem III. Het bevel over de rechtervleugel van het leger wordt toevertrouwd aan keurvorst Maximiliaan II Emanuel van Beieren, landvoogd van de Spaanse Nederlanden sinds 1691.

Op 3 augustus 1692 vindt de slag van Steenkerke (bij Edingen) plaats. Het Franse leger verslaat er de geallieerden. In de dagen na de slag kamperen de geallieerden een eerste keer in Ninove, namelijk van 20 tot 25 augustus 1692. Het jaar nadien vindt er opnieuw een grote veldslag plaats, namelijk op 29 juli bij Neerwinden (Landen). De Fransen komen als overwinnaars uit de strijd, maar er waren zware verliezen aan beide zijden. In de weken na deze slag komen de geallieerden opnieuw in Ninove terecht. Ze kamperen hier van 20 september tot 16 oktober 1693.

Situering in het landschap

Beide kampen (1692 en 1693) liggen op vrijwel exact dezelfde locatie. Het kamp spreidt zich uit langs de as Okegem - Eichem, over een afstand wel 8 km lang. Centraal in het kamp liggen de oude abdij-vijvers. Deze terreinen werden gekozen omwille van hun strategische ligging: vlakbij de stad en de weg naar Aalst, aan de rand van de Dendervallei, omgeven door een aantal natuurlijke bronnen en beekjes en gelegen op een langgerekte, droge leemrug.

Het leger van de Grote Alliantie

Het leger van de Grote Alliantie bestaat uit het leger van de Nederlandse republiek, het Engelse leger en een klein Spaans leger, aangevuld met zogenaamde subsidietroepen : hulplegers die tegen betaling werden geleverd, voornamelijk door diverse Duitse vorstendommen. Talrijke nationaliteiten vonden hun weg naar deze legers : we noteren de aanwezigheid van Denen, Zweden, Nederlanders, Duitsers, Engelsen, Ieren, Schotten, Italianen, Spanjaarden, Walen en Vlamingen... Willem III had de moeilijke taak een coalitieleger te leiden waarin onderlinge rivaliteiten en financiële meningsverschillen troef waren. Hij was een man met een gesloten karakter, overtuigd protestant maar stelde tolerant tegenover de katholieken in zijn leger. Tijdens het kamp van 1693 logeerde hij in de abdij van Ninove, waar hij acht dagen verbleef, waarna de keurvorst zijn plaats innam.

De impact van het leger van de Grote Alliantie op de lokale bevolking

De omvang van het leger van de Grote Alliantie kan worden geraamd op 60.000 man en ca. 40.000 paarden en andere lastdieren nodig voor de ruiterij, de artillerie en het vervoer van de bagage. Daarnaast reisden nog duizenden andere mensen mee met het leger: burgerpersoneel, knechten, marketenters en herbergiers ... Het leger was als een grote stad op verplaatsing . Al deze monden moesten gevoed worden. Er moest worden gezorgd voor voldoende brood. Alleen al de behoefte aan water voor de paarden was immens. De vele doortochten van de Franse en geallieerde legers tijdens de Negenjarige Oorlog waren voor de kleine lokale bevolking een ware beproeving. Zo telde de stad Ninove in 1693 slechts 1505 inwoners, het nabij gelegen dorpje Okegem amper 177 inwoners. De lokale kronieken vermelden dat wanneer het geallieerde leger op 17 oktober 1693 het kamp verliet, de streek helemaal kaalgevreten achterbleef.

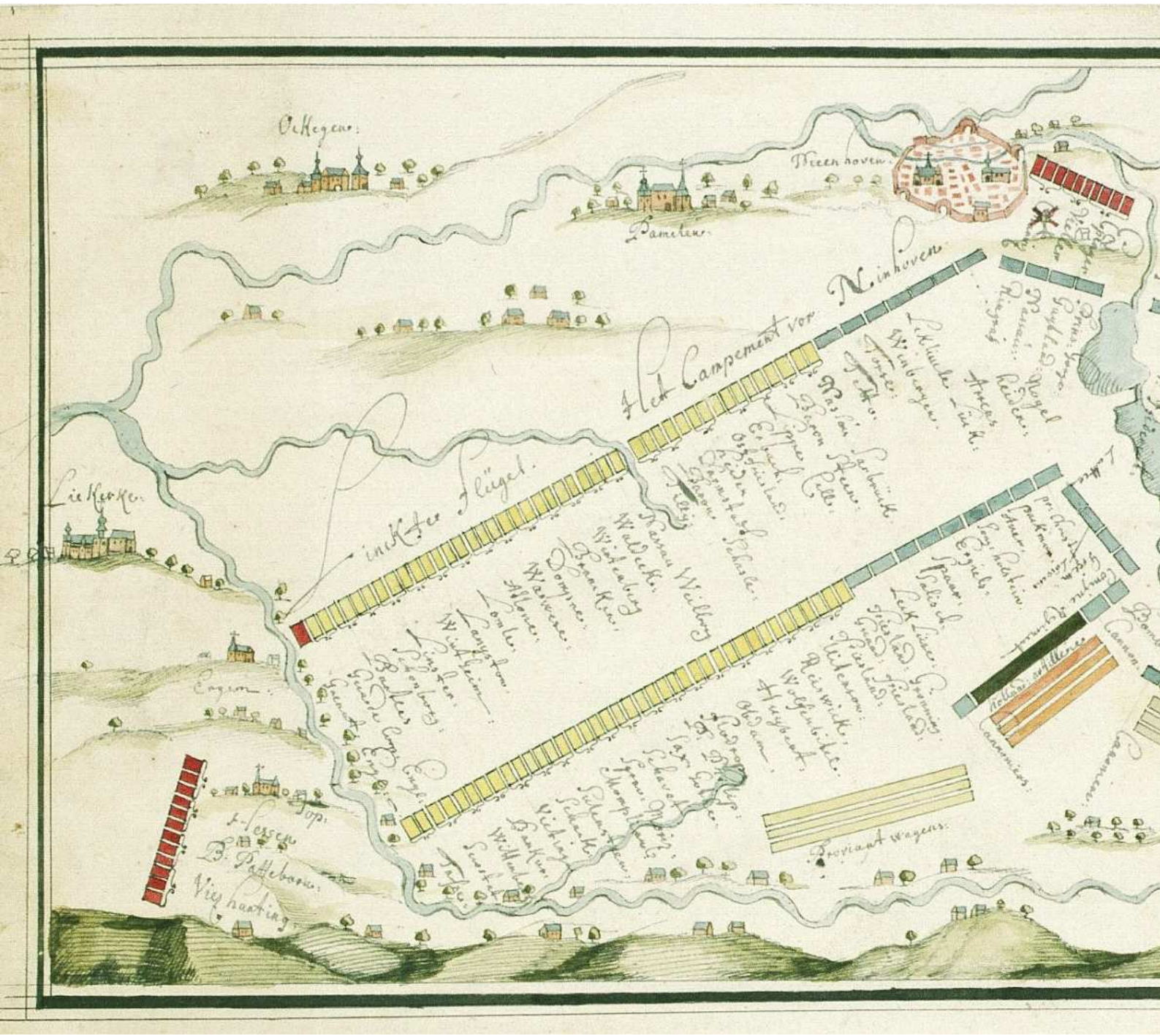

De kaart van Ninove uit 1693

Hessisches Staatsarchiv Marburg

Erik Wauters, die SOLVA bijstaat voor het historische luik van de opgraving Ninove Doorn Noord, heeft deze kaart opgevraagd en verkregen.

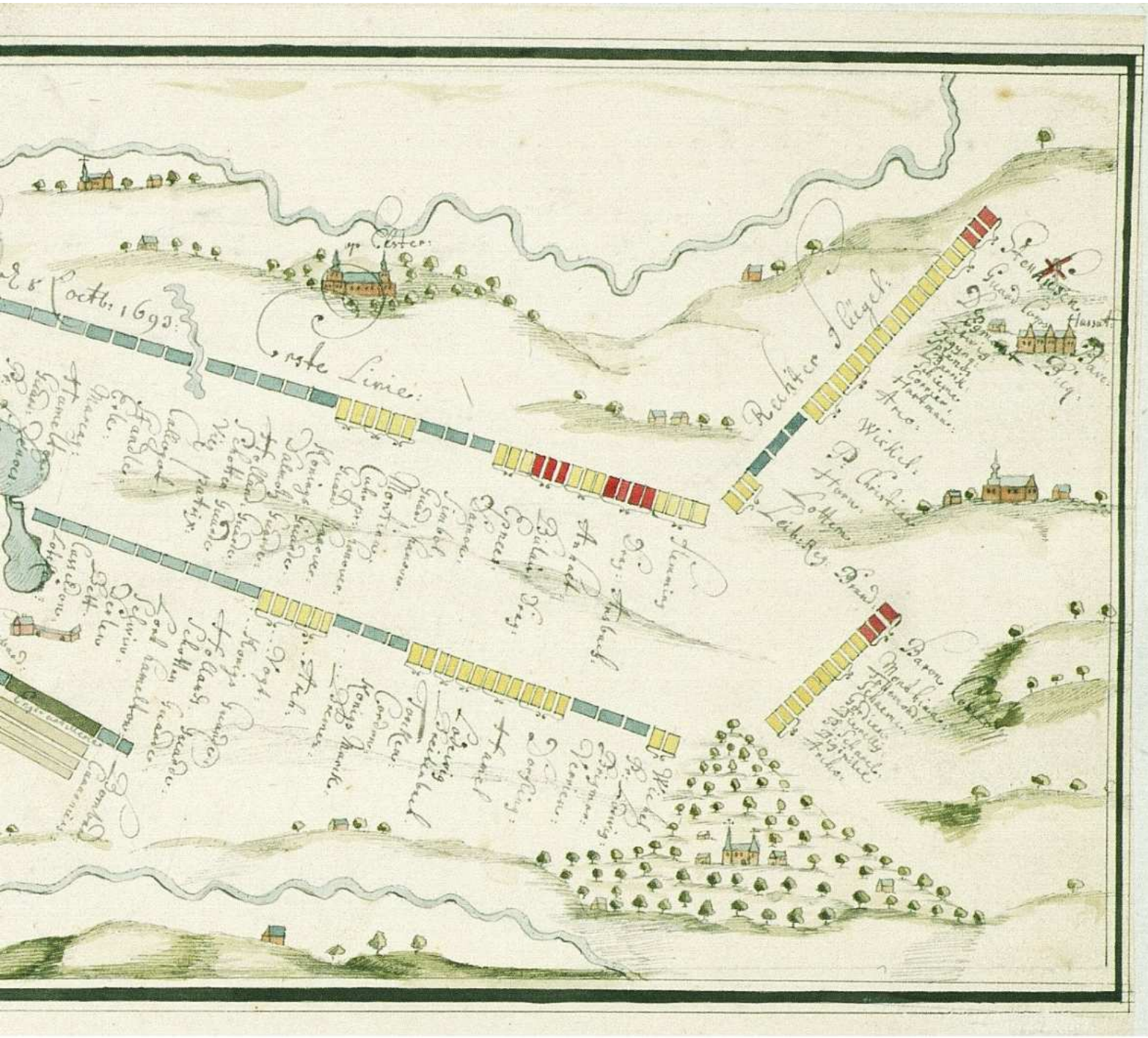

De kaart die beschikbaar is van het kamp in 1693 is bijzonder goed gedetailleerd. De regimenten zijn weergegeven in verschillende kleuren: blauw voor de infanterie, lichtgeel voor de ruiterij en rood voor de dragonders. Bij elk regiment is de naam van de kolonel vermeld. Rechts is de rechtervleugel van het leger afgebeeld, voornamelijk Spaanse en Beierse troepen, onder bevel van de keurvorst. Centraal zien we de abdij-vijvers. In deze buurt kampeerden de gardes (elitetroepen) van Willem III en diverse Schotse en Engels-Staatse infanterieregimenten. Links op de kaart staat de linkervleugel. In dit gedeelte ligt de opgraving. Er kamperen vooral Staatse infanterie- en ruiterijregimenten, met inbegrip van 'Duitse' subsidietroepen. Achter de troepen staan de proviandwagens en de Engelse en Staatse artillerie.

Enkele personages uitgelicht

Een opmerkelijk figuur was de vrouwelijke soldaat Kit Davies alias "mother Ross, Deze pittige Ierse trad in dienst bij het Engelse leger, in de hoop haar verdwenen man terug te vinden. Ze deed zich voor als een man met de naam “Christian” en kon dit jaren lang geheim houden, onder meer door het gebruik van een zilveren plastuit. Door het leger kwam ze terecht in Vlaanderen tijdens de Negenjarige Oorlog (1688-1697) en het is dan ook mogelijk dat ze in het kamp van Ninove aanwezig was. Vervolgens ontmoeten we Julius Ernst van Tettau en baron Spaar. Beide kolonels waren met hun regimenten gelegerd binnen het onderzoeksgebied, dat momenteel opgegraven wordt. Julius was een Brandenburger die in zowat alle oorlogen heeft gevochten: als weeskind nam hij als kadet dienst in het Staatse leger, vocht tijdens de Devolutieoorlog (1667-1668) met de Fransen, diende in het Deense leger tegen Zweden en nam deel aan de invasie van Ierland onder Willem III in 1689. In 1692 en 1693 voerde hij als kolonel van het Staatse leger het bevel over een regiment Lüneburgers. De Lüneburgers vochten in Steenkerke zeer moedig tegen de Franse overmacht. Julius raakte daarbij gewond aan het hoofd. Hij zal in het kamp van Ninove wel een zwachtel hebben gedragen... Maar in 1693 was hij weer helemaal de oude. Baron Spaar was 32 jaar oud in 1693 en kolonel van een Zweeds infanterieregiment, dat betaald werd door de Verenigde Provinciën.

De archeologische sporen van het kamp van 1692 en 1693

Tijdens de opgraving worden talrijke haardkuilen teruggevonden van deze kampementen. Het grootste deel van deze haarden ligt op één langgerekte rij, die overeenkomt met één van de twee afgebeelde rijen op de historische kaarten. Het gaat om licht uitgegraven kuilen, waarin een haard werd aangelegd. Door dit uit te graven in de grond, gaf dit meer beschutting enerzijds voor het vuur, en anderzijds voor de soldaten zelf. Op de vloer van deze kuilen vinden we resten terug van aslagen. Deze bevatten soms voorwerpen zoals munten, nagels, gereedschap, aardewerk, terra-cotta pijpjes, glas, (schoen)gespen, dierlijke resten, etc… Ook aan de hand van metaaldetectie komen uit de ploeglaag verschillende metalen voorwerpen aan het licht, die in relatie te brengen zijn met het kampement. Ze getuigen van het dagdagelijkse leven van de soldaat.

► **De vrouwelijke soldaat Kit Davies**

(HULTON ARCHIVE)

► **Landschap doorgrond**

SOLVA opende op 10 novermber 2019 een tentoonstelling in Velzeke: ***Het landschap doorgrond.*** Deze zal ongeveer een jaar lopen. De opgravingen van Ninove worden er ook in voorgesteld, met onder andere vondsten, een grote reconstructietekening van het legerkamp, 3D-animaties van de schuilhutten en een nagebouwde schuilhut.

Rij arbeidershuisjes deels gesloopt

JOHAN ALLARD

De voorbije maanden is het aangezicht van de huizenrij in de Jan Ockeghemstraat danig veranderd. Begin 2019 werden namelijk een groot deel van de oude woningen gesloopt, waaronder de voormalige kruidenierswinkel Marijn. Alleen het hoekhuis, tot voor kort de frituur, en de twee aanpalende woningen bleven bewaard. De gevels van de nieuwbouw hebben gelukkig de gevelstructuur van de arbeidershuisjes gevolgd zodanig dat het oorspronkelijk karakter min of meer behouden blijft (zie foto op de voorpagina).

Deze arbeidershuisjes hebben een historische waarde omdat ze een illustratie zijn van de ontluikende sociale welvaartsstaat en van de wijze waarop men in het begin van de 20e eeuw het gedrag van de lagere sociale klassen trachtte te beïnvloeden door middel van hun gebouwde omgeving. Omwille van hun historisch en architecturaal belang kregen zij een vermelding in de inventaris van het Onroerend Erfgoed: *'Tegenover het station, ten zuidoosten, rij aaneengeschakelde arbeiderswoningen van twee bouwlagen met twee traveeën onder zadeldaken, 1902 gedateerd in nummer 11 door middel van muurankers. Baksteenbouw voorzien van licht getoogde muuropeningen. Diverse paramenten. Hoekhuis en nummer 4, 5 en 6 hebben gecementeerde lijstgevels met Lodewijk XVI-decor, voornamelijk medaillons en strik- en slingermotieven'.*

◄ **Knipsel uit postkaart Okegem Statie (Drukkerij Albert Dohmen Brussel, uitgever Van der Speeten A.)**

► **Huizen nr. 3 en 7** © *JOHAN ALLARD*

Een van de opvallendste elementen op de gevels van de huizen met nummers 3 - 7 zijn de dichtgemetselde ramen. Om het waarom hiervan te achterhalen moeten we terug naar 24 november 1798. Toen stelde het revolutionaire Frankrijk een belasting in op deuren en vensters. Deze belasting gold ook voor het huidige België dat toen door Frankrijk was geannexeerd. Die belasting varieerde van 20 tot 60 centiemen per raam of deur, naargelang de grootte van de gemeente waar het huis was gelegen. Bewoners van bestaande huizen lieten ramen dichtmetselen en nieuwbouwwoningen werden opgetrokken met dichtgemetselde ramen om zo weinig mogelijk belastingen te betalen. Deze belasting had voor de overheid een groot voordeel: de inspecteur kon makkelijk aan de buitenkant het aantal ramen vaststellen of controleren. Hij hoefde het huis niet in. Het belangrijkste effect was wel dat mensen met een beperkt inkomen in sombere woningen gingen leven. Na de Eerste Wereldoorlog werd werk gemaakt van een meer rechtvaardige fiscaliteit, wat het einde inluidde van de venster- en deurbelasting. Maar de dichtgemetselde ramen bleven meestal onaangeroerd, zo ook in deze arbeidershuisjes.

Josephine De Schepper

Eerste vrouw in de Okegemse gemeentepolitiek

PATRICK PRAET

10 oktober 1926 was voor Okegem een bijzondere dag. Voor het eerst in de geschiedenis konden de inwoners bij de gemeenteraadsverkiezingen stemmen voor een vrouw. Meer zelfs, de toenmalige Christendemocraten (Daensisten) hadden haar zelfs als lijsttrekster aangeduid. De persoon in kwestie was Josephine De Schepper, echtgenote van Philemon Van der Kelen en bekend als 'madame van 't fabriek'. De kiesstrijd met de Katholieke oppositie was spannend, en ei zo na kreeg Okegem inderdaad een vrouwelijke burgemeester. Josephine De Schepper deed wel haar intrede in de gemeenteraad. Hiermee was zij één van de eerste vrouwelijke raadsleden van de streek.[20]

► **Josephine De Schepper, ca. 1950**
(Foto WALTER EVENEPOEL)

Een lange weg

België was behoorlijk laat met het toekennen van vrouwenstemrecht. Daar waar vele Europese landen dit na de Eerste Wereldoorlog doorvoerden, was er in België hiertegen heel wat partijpolitieke tegenstand. Vooral socialisten en liberalen vreesden dat vrouwenstemrecht vooral de Katholieke partij zou bevoordelen. Vrouwen werden immers gezien als politiek onbekwaam en beïnvloedbaar door de lokale clerus. De naoorlogse discussie rond de verruiming van het stemrecht mondde in 1919 uit in een typisch Belgisch compromis. Het algemeen kiesrecht bleef beperkt tot mannen, maar bepaalde categorieën van vrouwen konden wel naar de stembus (onder meer oorlogsweduwen en vrouwen die de status van oorlogsheldin hadden gekregen). Daarbij maakte men ook nog eens onderscheid tussen actief en passief stemrecht: vrouwen mochten niet stemmen, maar konden wel verkozen worden in parlement en provincieraden. Zo kwam in 1921 Marie Janson (Belgische Werkliedenpartij) terecht in de Belgische senaat zonder dat ze over stemrecht beschikte. Volwaardig vrouwenstemrecht voor het parlement kwam er in België pas in 1948.

De grondwetswijziging van 1919 gaf de vrouwen echter wel (actief en passief) stemrecht voor de gemeenten. Bij de eerste gemeenteraadsverkiezingen van 1921 konden zij dus niet alleen stemmen, maar ook aangeduid worden als burgemeester of schepen. Vooralsnog bleef de toekenning vooral symbolisch. Vrouwen op een politieke lijst konden over het algemeen op verwondering en in sommige gevallen zelfs afkeuring rekenen. Van genderquota was er al helemaal geen sprake. Niettemin raakten in 1921 voor het hele Belgische grondgebied 196 vrouwen verkozen (waarvan 13 als burgemeester en 6 als schepen). Tijdens de daaropvolgende verkiezingen bleef het aantal vrouwelijke kandidaten zo goed als stabiel. In de provincie Oost-Vlaanderen stonden in 1926 105 vrouwen op een politieke lijst (1,84% van alle kandidaten). De meesten stonden op een onverkiesbare plaats, slechts enkelen voerden de lijst aan. Dit had als resultaat dat in de provincie slechts 27 vrouwen verkozen raakten waarmee zij slechts 0,96% van alle Oost-Vlaamse gemeenteraadsleden uitmaakten. Hun aandeel in de lokale politiek nam tijdens de jaren 1930 licht toe, wat niet wegneemt dat het aantal vrouwelijke kandidaten vóór de Tweede Wereldoorlog niet boven de 3% uitkwam. In dit opzicht is het zeker opmerkelijk dat Josephine De Schepper in Okegem een politieke lijst aanvoerde en ook verkozen werd. De stad Ninove

[20] Met dank aan Walter Evenepoel (Rausa) voor de informatie over de families De Schepper, Van der Kelen en Borginon.

kende tussen de twee wereldoorlogen geen enkel vrouwelijk gemeenteraadslid. Voor wat het huidige Groot-Ninove betreft wordt De Schepper enkel voorafgegaan door Louise Barbé die in 1921 in de gemeenteraad van Lieferinge zetelde.[21]

Madame van 't fabriek

De intrede van Josephine De Schepper in de Okegemse dorpspolitiek gebeurde op een ogenblik dat de plaatselijke Daensisten hun glorietijd meemaakten. De (behoudende) Katholieken hadden in 1921 hun jarenlange dominantie verloren en waren vastbesloten om in 1926 opnieuw het gemeentehuis te heroveren. De Katholieke lijst werd opnieuw getrokken door oud-burgemeester Jan Van den Berghe en verder aangevuld met stemmentrekkers zoals Achiel Van den Spiegel, Cyriel De Dier en Romain Couck. De Christendemocraten deden beroep op Jan Baptist De Boitselier of Leisken (Roelander en Daensist van het eerste uur), enkele Vlaamsgezinden en Fronters uit de Eerste Wereldoorlog. Echte stemmenkanon waren dit niet, zodat men met Josephine De Schepper zeker opgezet was als bekend gezicht aan het hoofd van de Daensistische lijst. Meerdere Okegemnaars werkten op dat ogenblik als arbeider in de fabriek waarvan de familie De Schepper op dat ogenblik mede-eigenaar was. Normaal moest dit stemmen opleveren.

Om de aanwezigheid van de Pamelse familie Van der Kelen – De Schepper in Okegem te verklaren moet men terug naar de oprichting van de fabriek Nervia. Nog vóór de Eerste Wereldoorlog kochten Gustaaf Borginon, Philemon Van der Kelen en Joseph De Schepper een perceel grond aan de Dender. Deze drie begoede burgers uit Pamel besloten op dit stuk grond een bedrijf van meststoffen op te richten. Er werd onmiddellijk begonnen met de bouw en al in 1913 ging het bedrijf als *De Denderboer* van start. De dagelijkse leiding was tijdens de eerste jaren in handen van Philemon Van der Kelen, terwijl zijn vrouw Josephine de boekhouding en de administratie voor haar rekening nam. Het echtpaar ging wonen in de villa die wellicht al vóór de oorlog op het fabrieksterrein was gebouwd. Zij namen er hun intrek op 20 januari 1917. De Okegemse fabriek boerde goed tijdens de jaren 1920 en stortte zich op de lucifernijverheid. Er werd duchtig bijgebouwd en de Nervia – de nieuwe naam voor De Denderboer – kende tijdens het midden van de jaren 1920 zijn absoluut toppunt. Dit was ook de periode dat Patrice De Schepper (broer van Josephine) en Jan Borginon, ingenieur en zoon van stichter van Gustaaf Borginon mee aan de leiding van het bedrijf kwamen. De keuze voor de lucratieve lucifernijverheid kwam voor Nervia in feite te laat. De concurrentie van andere 'stekskesfabrieken' in de Denderstreek was moordend. Dit was ook de periode dat een Zweedse multinational zich op de Belgische markt stortte en de bestaande fabrieken in de Denderstreek begon op te slorpen.[22]

De beslissing van het echtpaar Van der Kelen – De Schepper om een stap in de Okegemse gemeentepolitiek te zetten valt dus samen met een periode wanneer de zaken echt voor de wind gingen. Waarom Van der Kelen niet zelf zijn kans waagde blijft onbeantwoord. Maar geen probleem, zijn echtgenote stond bekend als een dame die meer dan haar mannetje kon staan. Overigens beantwoordde Josephine De Schepper aan het profiel van de andere vrouwen die zich tijdens de tussenoorlogse periode in de politiek waagden. Vaak ging het om de echtgenote van een plaatselijke industrieel of grondeigenaar. Bij de vrouwelijke kandidaten ging het meermaals om dames die zich buiten de traditionele katholieke familie bevonden.

► **De directeurswoning waarin het echtpaar Van der Kelen - De Schepper een tijdlang woonde (foto ca. 1990)**

(Stadarchief Ninove, archief GGN, Bouwaanvraag 1994/257)

De stembusgang van 1926

De keuze van De Schepper voor de Okegemse Daensisten is niet zo verwonderlijk. Na hun overwinning in 1921 was er een reële kans dat zij opnieuw de burgemeester mochten leveren. Tijdens de naoorlogse periode had het Daensisme onder invloed van de Frontbeweging steeds meer een Vlaams-nationaal profiel aangenomen. De kans is groot dat de familiale banden van Van der Kelen – De Schepper met de Vlaamsgezinde familie Borginon de keuze voor de Vlaamse Christendemocraten in de hand heeft gewerkt.[23] Maar hoe ver de Vlaamsgezindheid van het gezin Van der Kelen – De Schepper echt ging blijft het

[21] N. BOTTELDOORN en L. VAN MOLLE. *De gemeentepolitiek als leerschool. Vrouwen in de Oost-Vlaamse gemeenteraden, 1920-1940*. In *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, 1998, nr. 4, p. 119-142.

[22] J. VAN DER SPEETEN. *De fabriek De Denderboer en Nervia*. In *Mededelingen Heemkring Okegem*, 1983, jaargang 8, nr. 3, p. 121-149.

[23] De stiefvader van Josephine De Schepper was Alfred Borginon, herenboer van het 'Withof' rechtover het 'Hof te Schepper' in de Brusselstraat.

gissen. In de ogen van het socialistische blad *Recht en Vrijheid* was de identificatie van de fabrieksleiding met de Fronters in elk geval duidelijk. Toen er in 1928 heel wat klachten waren over de arbeidsvoorwaarden in de Nervia schreef de krant dat de Okegemse arbeiders *'niet onder den hiel willen liggen van de fronters fabriekanten en werkgevers van Okegem.'*[24] Een duidelijke verwijzing naar de Pamelse industriëlen in Okegem …

Het nieuws dat een vrouw zich voor het eerst in de gemeentepolitiek gooide ging in Okegem ongetwijfeld druk over de tong. Het valt best in te denken dat vooral in katholieke kringen schande werd gesproken over een vrouw die zo vermetel was om zich met politiek bezig te houden. Daarbij kwam dat het ging om iemand die in de ogen van velen 'geen echte Okegemnaar' was. In ieder geval keek iedereen met spanning uit naar de verkiezingsuitslag van 10 oktober 1926. Was Josephine De Schepper in staat om 'den Blak', oud-burgemeester Jan Van den Berghe, van de macht te houden? Het resultaat is genoegzaam bekend: de Katholieken haalden het tegen de Christendemocraten met vijf zetels tegen vier. Uiteindelijk viel de persoonlijke score van Josephine De Schepper mee, althans in vergelijking met haar Christendemocratische partijgenoten. Wat betreft het aantal voorkeurstemmen diende zij enkel de Katholieken Achiel Van den Spiegel en Alfred Van Waeyenberghe te laten voorgaan[25].

De Katholieke Partij veroverde dus opnieuw het gemeentehuis. In de gemeenteraad zetelden nu vijf Katholieken (burgemeester Jan Van den Berghe, schepenen Achiel Van den Spiegel en Alfred Van Waeyenberghe, en de gemeenteraadsleden Gustaaf De Vos en Cyriel De Dier) en vier Christendemocraten (Frans Van der Speeten, Jan Baptist De Boitselier, Petrus Debbaut en natuurlijk Josephine De Schepper zelf).

Het lijkt erop dat de interesse van De Schepper voor de Okegemse politiek snel verwaterde. Het was vooral haar ambitie geweest om burgemeester te worden en toen dit niet bleek te lukken boeide het regelmatig bijwonen van de gemeenteraad haar maar matig. Vanaf het midden van 1927 daagde zij nog amper op voor de vergaderingen. Wanneer dit toch gebeurde was dit het geval wanneer belangrijke benoemingen op de agenda stonden. Zo stond op 28 juli 1928 de opvolging van gemeentesecretaris Alexis Van Damme op de agenda. Er waren twee kandidaten: Georges Van Damme, zoon van de vorige secretaris en kandidaat van de Katholieke Partij, en Rachel De Boitselier die werd voorgedragen door de Christendemocraten.[26] Net als Georges Van Damme beschikte Rachel De Boitselier over een diploma in de bestuurswetenschappen, toch vrij opmerkelijk voor een vrouw in die periode. De stem van Josephine De Schepper voor deze vrouwelijke kandidate kon niet verhinderen dat Georges Van Damme (meerderheid tegen minderheid) werd verkozen tot nieuwe gemeentesecretaris.[27]

Terug naar Pamel

Op het eind van de jaren 1920 slorpten zakelijke activiteiten steeds meer de aandacht op van het echtpaar Van der Kelen – De Schepper. Er was zwaar geïnvesteerd in gebouwen en machines van de luciferfabricage. Misschien te laat want de glorietijd van de 'stekskesfabrieken' in de Denderstreek was voorbij. Verder was er de zware concurrentie met de fabrieken in Ninove en Geraardsbergen, en aan de horizon doken de eerste (Zweedse) overnamekandidaten op. Omstreeks 1931 werd de luciferfabricage in de Nervia stilgelegd waarna de fabriek zich heroriënteerde in de richting van de kantfabricage. Op dat ogenblik hadden Philemon Van der Kelen en Josephine De Schepper de leiding van de fabriek overgelaten aan Patrice De Schepper en hun zonen Maurice en Alfred Van der Kelen. Het koppel besloot eind 1930 Okegem te verlaten en terug te keren naar Pamel. Deze domiciliewissel bracht onvermijdelijk met zich mee dat Josephine De Schepper niet langer in de Okegemse gemeenteraad kon zetelen. In 1931 werd zij vervangen door Jozef Van Isterdael, de voormalige Christendemocratische burgemeester van 1921 tot 1926.

'Madame van 't fabriek' trok zich met haar man terug in het grote landhuis van de familie De Schepper in de Brusselstraat waar ook Joseph De Schepper (burgemeester van Pamel van 1921 tot 1959) had gewoond. Philemon Van der Kelen stierf op 23 april 1940, maar zijn echtgenote overleefde hem nog vele jaren. Zij stond in Pamel en omstreken bekend als 'Madame Stok'. Josephine De Schepper overleed op 16 maart 1979 in Liedekerke op 98-jarige leeftijd. Maar op dat ogenblik werd ze al lang niet meer herinnerd als een van de eerste vrouwelijke politici van de streek. Hierbij nog één bedenking. De Schepper werd uiteindelijk geen voortrekster van vrouwenemancipatie in de lokale politiek. In Okegem is zij met uitzondering van Maria De Bruyn in 1952 de enige vrouw die tot de gemeentelijke fusie van 1977 ooit een plaats kreeg op een politieke lijst. Politiek bleef nog lange tijd een mannenbastion …

[24] *Recht en Vrijheid*, 8 juli 1928.
[25] *Overzicht van de gemeenteraadsverkiezingen van 1792 tot 1970 en van okt. 1976 als deelgemeente van Groot-Ninove. Heemkring Okegem. Annalen 1976.*
[26] Rachel De Boitselier was de dochter van Gustaaf De Boitselier, beter bekend als 'Staaf Rubbens' of 'Staaf uit den Nist'. Zij was ook de nicht van 'Leisken', de grondlegger van het Daensisme in Okegem.
[27] STADSARCHIEF NINOVE, Modern archief Okegem, Notulen Gemeenteraad, 28 juli 1928.

Militieloting in Okegem

PATRICK PRAET

Op zaterdag 25 februari 1871 heerste er in Okegem een ongewone drukte. Uit de omliggende gemeenten waren een honderdtal jonge mannen afgezakt voor de jaarlijkse militieloting. Voor Okegem was het een speciale dag. Vele dorpelingen kwamen ongetwijfeld een kijkje nemen op de *Plésj* waar de loting plaats vond. De plaatselijke neringdoeners deden die dag gouden zaken want de dienstplichtigen bleven urenlang in het dorp hangen en zorgden er dus voor het nodige vertier en verteer…

Militiehoofdplaats

De aanduiding van Okegem als militiehoofdplaats was minder merkwaardig dan het op het eerste gezicht lijkt. Alles had te maken met de soms grillige grenzen van de Belgische militiekantons. Deze vielen daarbij niet noodzakelijk samen met de grenzen van de bestuurlijke kantons die normaal gezien een stad of grote gemeente als hoofdplaats hadden. Zo behoorde Okegem sinds de Franse periode weliswaar tot het bestuurlijk kanton Ninove, maar op het vlak van militiezaken was de gemeente sinds 1817 ingedeeld bij het militiekanton Denderhoutem (samen met Denderleeuw, Iddergem, Kerksken, Haaltert en Denderhoutem). Het Koninklijk Besluit van 25 oktober 1870 katapulteerde Okegem plots tot hoofdplaats van het 36ste militiekanton. Hiertoe behoorden naast Okegem ook Denderhoutem, Denderleeuw, Iddergem, Lieferinge, Meerbeke, Nederhasselt, Neigem en Outer.[28]

De keuze voor Okegem, een gemeente zonder administratieve of bestuurlijke betekenis voor de streek, was ingegeven door de overweging dat een lotingshoofdplaats voor alle dienstplichtigen gemakkelijk bereikbaar diende te zijn. In diezelfde redenering werden in die periode overigens ook nog andere kleinere gemeenten zoals Idegem en Steenhuize-Wijnhuize als militiehoofdplaats aangeduid. Okegem had daarbij het voordeel dat het sinds 1855 een spoorlijn en vanaf 1869 een klein station bezat. Het neemt niet weg dat het voor de bewoners van Nederhasselt of Lieferinge in elk geval vreemd moet geleken hebben dat ze zich in Okegem moesten aanbieden, te meer omdat zij in dat geval bij manier van spreken Ninove – uiteraard ook een militiehoofdplaats – moesten voorbijlopen.

[28] S. VRIELINCK. *De territoriale indeling van België 1795-1963*. Leuven, 2000, p. 946.

De dag van de loting

Op die bewuste zaterdag van februari was de dorpsplaats vermoedelijk volgelopen. Vele opgeroepenen uit de negen gemeenten hadden immers ook familie en vrienden meegebracht. Vooral vóór het gemeentehuis waar de loting zou plaatsvinden kon men op de koppen lopen. Aangezien Okegem op dat ogenblik geen volwaardig gemeentehuis bezat werden alle bestuurlijke handelingen (vergaderingen van gemeentebestuur en gemeenteraad) verricht in de herberg van Ivo Staels, op de hoek van de Plaats en de Kouterbaan. Dit was ook de plaats waar de kantonnale militieraad zetelde. Of hier voldoende ruimte was voor alle militieverrichtingen valt te betwijfelen. Het is dan ook niet uitgesloten dat de loting op het Dorp in open lucht plaats vond. Rond het middaguur nam de spanning toe. Eén voor één werden de mannen naar voor geroepen om hun lot te trekken. Naarmate men ‘in’ of ‘uit’ geloot was liepen de emoties hoog op, wisselend tussen algemene euforie of diepe treurnis. Verslagen van militielotingen in andere gemeenten gewagen steevast van drinkgelagen, luid gebral in de straten en soms regelrechte gevechten.

De loting van 1871 was het eerste jaar waarin het aantal dienstplichtigen niet meer per gemeente werd bepaald. In het verleden had Okegem, op basis van zijn bevolkingsaantal en afhankelijk van het contingent dat de legerleiding meende nodig te hebben, steeds één à twee miliciens per jaar moeten leveren. Vanaf 1871 werd het contingent per militiekanton berekend. Okegem had dat jaar niet veel geluk met de nieuwe regeling. Van de zes man die voor de loting waren aangeduid trokken drie een slecht nummer: Vital Asselman (° Meerbeke, 26/11/1851) en Jean-Marie Thesin (° Okegem, 16/01/1851 † Erembodegem, 30/03/1909) die aan het 7de Linieregiment werden toegevoegd en Joseph Van De Perre (° Okegem, 20/05/1851 † Pamel, 24/06/1938) die bij het 3de Regiment te Paard werd ingelijfd.[29]

— De loting voor de nationale militie is hier woensdag voormiddag te midden van 't gewoonlyk helsch gevloek en getier afgeloopen... Men zou waerlyk zeggen dat eene bende Zoulous ergens uit eene menagerie was ontsnapt .. Wy hebben eenige oogenblikken de werkzaemheden der loting bygewoond en nog nooit hebben wy zoo schandelyk hooren vloeken dan dees jaer; de eene loteling vloekte gelyk een hechte duivel, omdat hy een slecht nummer had getrokken, de andere vloekte niet min, omdat hem een gelukkig lot was te beurt gevallen, in een woord, 't was een waer concert van vervloeking en van verwensching!.... En waertoe dienen al die vervloekingen, al die verwenschingen? Tot niets anders dan om te bewyzen dat men eenen miskweckten beer is.... en daermeé is 't alles!...

Wy bestatigen met genoegen dat men, dees jaer, wat min onzedelyke liedekens heeft gezongen dan in voorige jaren, iets wat de politie hier altyd ontegengesproken laet gebeuren tot bevordering wellicht van 't algemeen verderf.

► **Kranten spraken vaak schande over dronkenschap en baldadigheden waarmee de militielotingen vaak plaatsvonden. *De Denderbode* van 13 februari 1881 brengt verslag uit van de loting in Aalst**

(Aalsters Stadsarchief, Digitaal krantenarchief)

Meerbeke

Het daaropvolgende jaar was Okegem zijn status van lotingsplaats reeds kwijt. Was er kritiek gerezen vanuit de andere gemeenten dat men naar een van de kleinere gemeenten van het kanton moest afzakken. Of oordeelde de militieraad zelf dat het met de accommodatie in Okegem toch maar pover gesteld was? In elk geval werd de loting voor het 36ste militiekanton vanaf 1872 in Meerbeke georganiseerd. Dit bleef zo tot 1913 wanneer de gemeenten van het bestuurlijk kanton Ninove ook onder het gelijknamige militiekanton werden ondergebracht. In de praktijk maakte dit voor de dienstplichtigen niet veel meer uit aangezien op dat ogenblik het lotingsysteem reeds was vervangen door een algemene dienstplicht.

MILICIE. — De lotingen voor de milicie, voor het jaer 1870, in de kantons van het arrondissement Aelst, zullen plaets hebben op de volgende tydstippen:

Kanton nº 25, maendag 13 february, ten 1 1/2 ure, ten Stadhuize te Aelst.

Kanton nº 26, dynsdag 14 february, ten 10 ure, te Moorsel.

Kanton nº 27, woensdag 15 february, ten 10 ure, te Erpe, Vyf Huizen, by de wed. Beygaert.

Kanton nº 28, donderdag 16 february, ten 10 ure, te Erondegem, in het Gemeente-huis.

Kanton nº 29, vrydag 17 february, ten 10 ure, te Haeltert, in het Kanton.

Kanton nº 30, zaterdag 18 february, ten 1 ure, te Herzele, in het Gemeente-huis.

Kanton nº 31, maendag 20 february, ten 11 ure, te Steenhuize-Wynhuize, in het gemeentehuis.

Kanton nº 32, dynsdag 21 february, ten 1 ure, te Sottegem, op het Stadhuis.

Kanton nº 33, woensdag 22 february, ten 1 ure, te Geerardsbergen, op het Stadhuis.

Kanton nº 34, donderdag 23 february, ten 1 ure, te Idegem, in het Gemeente-huis.

Kanton nº 35, vrydag 24 february, ten 12 1/2 ure, te Ninove, op het Stadhuis.

Kanton nº 36, zaterdag 25 february, ten 12 1/2 ure, te Okegem, in het Gemeente-huis.

► **Oproeping van de miliciens in de 12 militiekantons van het arrondissement Aalst, *De Gazet van Aalst* van 25 december 1870**

(Stadsarchief Aalst, Digitaal krantenarchief)

[29] RIJKSARCHIEF Gent, Militieregisters Oost-Vlaanderen, 1871.

Wéllen gaun baven

Herinneringen aan het bouwen na 1945

ROGER VAN EECKHOUT

De voorbije jaren rijzen in Okegem appartementen als paddenstoelen uit de grond. Meestal zijn het initiatieven van grote bouwheren die in een ijltempo en met onderaannemers de Okegemse skyline volledig veranderen. De tijd dat mensen geduldig hun eigen huis bouwden, vaak met de steun van familie of vrienden, ligt al een tijd achter ons. Roger Van Eeckhout, zelf afkomstig uit een gezin met meerdere bouwvakkers, blikt erop terug en reconstrueerde wat het betekende om te bouwen na de oorlog. Om de specifieke Okegemse bouwtermen te behouden schreef hij dit verslag in ons lokaal dialect.

Dit és een verslag van (h)oe dat da vrigger in zén wérk gink. As ze 't op veer(h)and allemaul zoenj gezeid (h)émmen, zoenj der veel niet tèrven aun beginnen émmen mé aal dénnen baawaa[30]. Mau(r) jonge ménsjken da willen baven émmen veel korrozje en wérren maskien ewwadde opgezjaard[31] deer d'avers en de familje en ze beginnen er toch aun. Al(h)oewel da ze weten da veer veel jauren eraun gezien zén om loiëf en leen[32] te bezigen en da ze zeker in d'ieëste jauren den broekriem zillen moeten aunspannen. Maur allee, verooët met de goiët, op hoop van zege!

D'affère beginjt met aun aaën grond te gerauken. Ge kintj grond kroiëgen van avers of familje, sooëkerténtjen of nonkel of ge kintj grond koeëpen. Da kan openbaur geberen of ooët d'(h) and. Tein moet de koeëp geschreven wérren bé den notauris. Dat és nie verniet, maur ge kintj weertrékken van da kosten as't aaën ieësten koeëp és. Tén gojje bé den ézjeték om aa plang te lauten tieëkenen. Dad és oeëk niet verniet. 't Plang moe(t) naur Géntj gestierd wérren veer goe(d)kerink. Vantoiëd moest nen ézjeték een bétjen daaraun veranderen, maur alla, 't és toch in orde gekommen.

Tein zieken we nen anteprennuir[33] dat ons (h)ooës wiltj zétten. We vraugen proiës en kommen overieën en tieëkenen. Tein vraugen we aan de geminjte toelautink veer te beginnen. De skepen van openbaure wérken komt koiëken en geeft ons 't linjemént[34]. Den ézjeték komt tein de stoelen slaun. De stoelen zén (h)aten latten dad aungeven waur dat de fonderingen kommen en (h)oe brieët dasse moeten zoiën. De graufwérken beginnen aun de wauterpit. Oek den bèèrpit én de kéljer wirren gestoken. De ménsjken (h)adden nog gieënen frigo of diepvries en moesten alle eetwaur koel aven in de kéljer. De transjees van de fonderingen[35] lieten zien (h)oe dat den beneen[36] zoo ingediëldj wérren. Gelikkig wauren d'oiëgenèèrs g'holpen deer familje want ieëne maan allieën kost da(t) niet.

De grond dat eroeët kwamp wir vanchter op ee(n) persieël in reserf g'aven veer lauter opvillinkswerk. 't Wir toiët vee(r) den brikkaljong[37] te mauken. Grovve stikken stieën ooët den afbrauk ofzoeë wirren gemingeld mé(t) zauvel en sémment en mokten een dikke pap dad in de transjees wir gekapt. Nen travaumaan[38] of ne mésjer ooët de familje of de gebieren (h)oië ondervénjink in die zauk én zoië (h)oeveel dat er in moest veer goed te zoiën.

't Was toiëd veer alles ee(n) paur daugen te lauten résten én aun te stoiëven. De wérkers kosten ne kér goed drinken en ooëtrésten. Ne kieër alles goed (h)ét gewirren was kost het mésjen beginnen. Bakstieënen en mieëtel passeerden deer d'(h)annen van de stielemanen én 't (h)ooës kwamp om zoeë te zéggen al ooët de grond, of gelék ze zéggen: tot zjust boven 't mooëvéldj[39]. Goedrong[40] én roefink moesten zérgen dat het grondwauter lauter nie in de mieren kost trékken. Een bétje grond wir tegen de mésjeroië geleit om den térreng goed te planneren[41] om 't wérk gemakkelekér te mauken en stéllingen te plasseren. De mésjers lieten elen trawieël ronken[42] en op ieën-twieë-droië stond 't mésjwérk een stellink (h)oeëg. De stéllink was een (h)oeëgte van plusminis ne meter déttig. Tein wirren een auntal skraugen verbonnen mé stellinkplanken waurop stieënen én kooëpen mé mieëtel stonten en de mésjer kost zénne gank gaun. En de mésjer, a mésjteggen voesj tot as de mésjeroië van (h)oeëgte was.

[30] Omhaal, drukte
[31] Opgejut
[32] Lijf en leden
[33] Bouwondernemer (Fr.: *entrepreneur*)
[34] Rooilijn (Fr.: *lignement*)
[35] Grachten (Fr.: *tranchées*)
[36] Beneden, gelijkvloers
[37] Beton van steenslag (< Fr.: *briquallions*)
[38] Metser (lett.: man van de *travaux*)
[39] Juist boven het maaiveld
[40] Teer (Fr.: *goudron*)
[41] Af te vlakken
[42] Lieten hun truwelen klinken

Ondertisken wirren de poeters[43] en leintoos[44] in betong gegoten in eelen koffraazj[45]. Tein was alles gerieët om de rieësterink te léggen. De rieësterink was vrigger van balkskes en tiskestikken om de plénsjee op te léggen, én da deed peizen au ne rieëster. Lauter wirren betongen stikken of dals[46] gebezegt, maur den naum és gebleven. Ee(n) roiëkelékker ooëtvierink was een betongplaut in gewaupend betong. Sommege ménsjken (h)énj da omdat 't stérker was as dals en omdat 't niet skeerdeggen wat da dals wél dénj'n. Der was ieën naudieël aun dat wa dat er nen dauver in zat a(l)s de ménsjken boven rondliepen. Dals énj'n oeëk ee(n) naudieël. Naudat de blaffongs geplékt wauren kwaumpen der altoiëd skeeren in omdat de dals apaut boezjeerden als ze beloeëpen wirren. Wat dagge oeëk dédj ertegen, de skeren kwampen weer. De kees tisken de twieë meegelék(h)eden viel vrigger altoiëd ooët veer de dals omdat ze veel goejekoeëper wauren as gewaupend betong. Daurmee was den beneen af en kost d'(h)istore vaneir (h)erbeginnen veer de verdiepink.

Veer de verdiepink was 't wél ewwadde moeilékker wérken, want naa moest alles boven gebrocht wérren. Veer de mieëtel was der nen oiëzeren skaverbak mé(t) een hanvat va(n) veeronder. In dienen bak kost oeëk loeëpende betong gedregen wérren. Bankstieënen wirren op een plank gedregen van détteg tot fieëteg stieënen per kieër. Beginnelingen kosten (h)iermee eelen oeërléllekes lieërik plétteren. 't Was zwaur trafakken azzoeë ne gieëlen dag, lieër op lieër af te kléfferen. Als ze gemésjt énj'n tot bést(h)oeëgte wir vaneir stellink gemokt en verder gemésjt tot verdiep(h)oeëgte.

Weer nen blaffong in dals, betong of (h)aaten rieësterink. Boven den blaffong wirren nog ieënege laugen gemésjt. Aun de veerkant en den achterkant. De zoiëdelinksje poenjtgèvels wirren met de skaaloiëven[47] tot de gepaste (h)oeëgte opgetrokken. Dérpels en veistertabletten (in blaaën stieën) wirren gestoken. De schroiënwérkers kwampen in akse om de mierplanken, de roiëplanken en de kepers tot ieën gehieël saumen te kloppen én in te wérken in de mieren.

Naa wir de moië gestoken op 't dék. Da(t) was een bétjen grien mé(t) een blommeken in, mieër was da niet. Den oiëgeneir trakteerden bé dees gelegen(h)éd op ee(n) paur bakken bier en er wir over en weer gefellesseteerd.

De zink in de dékgoten en de rèègerpoiëpen wir deer de loeëdgieter geleid. Het loiëf van de skaa moest oeëk afgedicht wérren mé(t) zinken bannen. De kornissen wauren al getimmerd deer de skroiënwérker. Naa kommen de dékmanen in akse. Ge kost kiezen tisken gewoeën pénnen, geverniste pénnen of skoljen[48]. (H)ier was ter oeëk kees tisken natierskoljen én fabriekskoljen (tegewoordig wérren oek zinken panieëlen geleid).

De fassade wir onder (h)annen gepakt deer de voeger. Kleerverskillen mé fassadestieën kosten 't ooëtzicht van aa (h)ooës dauneg veranderen. Maur veer dat de voeger kost beginnen (h)oië de skroiënwérker de raumen én de booëtendeeren al ingezétj. De glauzenier oië 't gellas au(n)gebrocht. Den elletrikmaan (h)oië zén gèènen[49] gekapt en zén drooës deerde booëzen getrokken.

► De biersector vond bij de bouwbakkers een dankbaar publiek. Dit blijkt uit een reclame van de Aalsterse brouwerij De Gheest (nadien Safir) van 22 mei 1930 in *De Volksstem*

(Digitaal Krantenarchief - Stadarchief Aalst)

Indertoiëd lenj'n de ménsjken nog gieën sjoffaasj. Ze zérgden wél veer stoven, vil(h)aarden of kontinuus en open (h)aarden. Ander stielemanen wauren de plékker die de naum (a)ad va(n) vooëljste stielemaan te zoiën, én de vloerlégger die moest passeren veer dat de binnenskroiënwérkeroië kost aungepakt wérren. Dieënen zérgde veer kassementen van veisters en afrolders, sjambrangs[50] rond de deren, maskien plintjen onderaun de mieren, tablétten onder veisters of plansjétten onder den blaffong.

Aun de mésjer was oeëk gevraugd alle soorten wauter af te vieren nau(r) de riolerink (rèègerwauter, overloeëp van de wauterpit, sanitèèr wauter). Veer de kontrol lauter toe te lauten wirren de noeëdegge pittekes gemésjt. Op 't énje kwaumen de maanen van de kompanjie[51] die 't drinkwauter, den elletrik, en lauter oeëk den telefong, de gaas of de kabel voor radio en tellevies.

As gieël dénne stoet va(n) stielemanen és gepasserd zéjje veir zot gedrooëd, maur de beloeënink is groeët. Ge kintj in aa oiëge(n) kot woeënen en ge zétj aaën oiëgen baus.

[43] Balken (Fr.: *poutres*)
[44] Lateien (draagbalken boven een deur of vensters) (Fr.: *linteau*)
[45] Bekisting (Fr.: *coffrage*)
[46] Dekplaat (Fr.: *dalle*)
[47] Schouwmuren
[48] Leien of schalies
[49] Sleuven
[50] Deurlijsten (Fr.: *chambrants*)
[51] Nutsbedrijven voor water, elektriciteit, telefoon,…

Johan Allard laureaat van fotowedstrijd

WILLY DE SMEDT

Johan, bestuurslid en webmaster van Heemkring Okegem, is niet alleen de ontwerper en de eindverantwoordelijke van onze mooie website www.heemkringokegem.be (waarvoor bevriende heemkringen ons stiekem of openlijk benijden). Hij is daarenboven verantwoordelijk voor de lay-out van ons zesmaandelijks tijdschrift. Tussen haakjes, nog zo 'n realisatie waarmee heemkring Okegem sinds een paar jaren in de kijker loopt en tussen de grote jongens mag plaats nemen. Tussendoor beheert hij ook nog de Facebook-groep van onze heemkring. Chapeau Johan. Als 't goed en verdiend is, mag het ook eens gezegd worden!

Maar Johan blijkt ook een gepassioneerd en getalenteerd fotograaf te zijn. We zagen in de voorbije maanden wel af en toe mooie foto's van Johan op onze FB-pagina opduiken. Verleden jaar (periode juni-november) nam hij deel aan de fotowedstrijd 'Wiki Loves Heritage' georganiseerd door de Vlaamse overheid (Departement Cultuur, Jeugd en Media en Agentschap Onroerend Erfgoed) in samenwerking met Wikimedia Belgium.

Met deze wedstrijd wilden de initiatiefnemers ons al te vaak miskend erfgoed in de verf zetten. Niemand minder dan onze Vlaamse topfotograaf Michiel Hendryckx nam het peterschap van deze wedstrijd op zijn schouders.

De deelnemers plaatsten maar liefst 2.396 foto's op de site van Wikipedia. De jury was onder de indruk van de kwaliteit van de ingestuurde foto's. Johan is in geslaagd om met twee van zijn deelnemende foto's een plaatsje te bemachtigen in de eregalerij van de achttien beste foto's! Intussen werden die winnende foto's al meer dan 700.000 keren bekeken en kregen ze ook een plaatsje in het Fotomuseum Antwerpen waar de prijsuitreiking plaats vond! Een welgemeende proficiat is hier op zijn plaats!

Hiernaast Johans bekroonde foto's en de motivatie van de jury.

*'De sterkte van deze foto zit in de herhaling van de hoofden en de benen van de **Brabantse trekpaarden**. Door de dieren frontaal en van dichtbij te fotograferen komt de kracht van deze monumentale dieren nog meer tot uiting. Het licht, dat bijzonder mooi valt, accentueert bovendien hun sculpturale dimensie'*

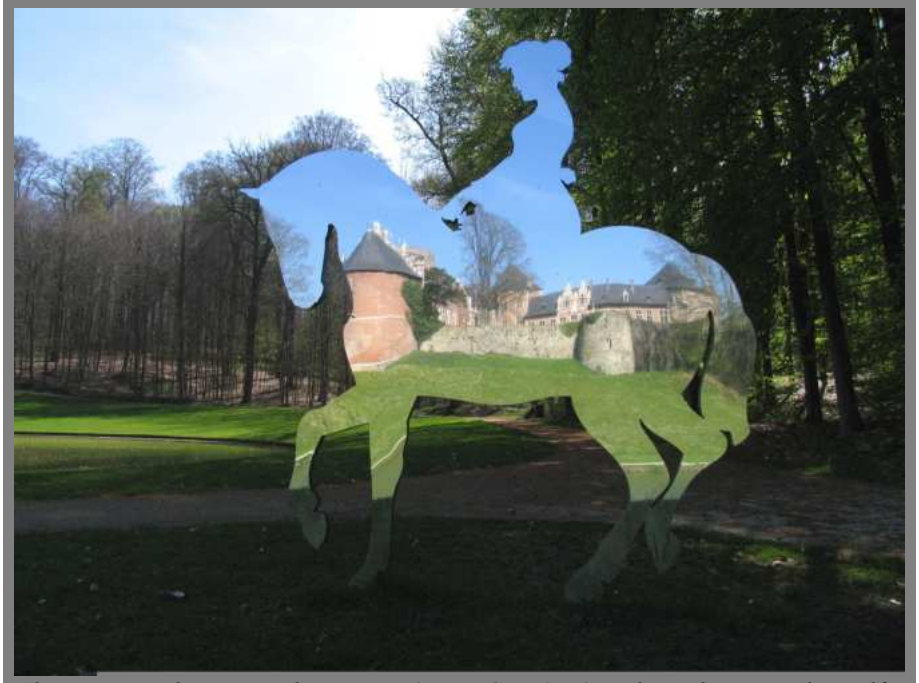

*'Als een uitnodiging om het **Kasteel van Gaasbeek** te bezoeken. Zonder zelf in beeld te komen, slaagt de fotograaf erin om het kasteel, via het kunstwerk in spiegelglas, op een knappe manier weer te geven'.*

Ontsluiting van bevolkingsregisters

PATRICK PRAET

Goed nieuws voor iedereen die op zoek is naar zijn voorouders! Sinds dit jaar zijn de bevolkingsregisters van Ninove, Denderleeuw, Erpe-Mere en Lede online (tot 1899) te raadplegen. Dit was het resultaat van meer dan een jaar monnikenwerk waarbij vrijwilligers maar liefst 35.656 scans uit de bevolkingsregisters van de vier Dendergemeenten indexeerden. Deze database is doorzoekbaar op naam, datum en gemeente én ook onmiddellijk gelinkt aan de scans uit de bevolkingsregisters. Concreet … wie bijvoorbeeld op zoek is naar de familienaam Sonck komt onmiddellijk terecht op een webpagina met alle vermeldingen van deze naam. Achter elke naam gaat een schermafdruk schuil van de bewuste bladzijde in het bevolkingsregister waarop deze persoon ooit werd genoteerd.

► **Erfgoedcel Denderland presenteerde tijdens de Ninoofse dinsdagmarkt het project. Boven Tom De Ridder, onder Sofie Neuckermans, Ninoofs stadsarchivaris.**

*(printscreens **NINOF-MEDIA**)*

De digitalisering van de bevolkingsregisters is voor velen een eerste opstap naar de reconstructie van een familiegeschiedenis. De registers gaan terug tot een Franse wet die bepaalde dat elke gemeente een permanente en nominatieve staat van haar inwoners diende bij te houden. Ook wijzigingen door geboorte, huwelijk, sterfte of migratie dienden hierin genoteerd te worden. In de praktijk gebeurde dit tijdens de Franse en Hollandse periode niet in elke gemeente op een even systematische manier. Vanaf het midden van de 19de eeuw duiken de bevolkingsregisters op in de vorm zoals elke familieonderzoeker ze wel kent: vaak kolossale ingebonden registers die geografisch werden geordend (per wijk, per straat en vervolgens per huis). Een Koninklijk Besluit van 30 juni 1846 hernieuwde de verplichting voor de gemeenten. De volkstelling van 15 oktober 1846 vormde uiteindelijk de basis van dit nieuwe bevolkingsregister. Het betekende het begin van een lange traditie van tienjaarlijkse bevolkingstellingen én bevolkingsregisters …[52]

Voor genealogen en historici betekenen de bevolkingsregisters een schat aan informatie. Zij leveren niet alleen een aanknopingspunt voor de geboorte, maar men vindt er verder ook het adres, de burgerlijke stand, de gezinssituatie en de beroepsbezigheid van een persoon terug. Daarnaast tonen zij voor een tijdsspanne van tien jaar ook de sociale mobiliteit in een welbepaalde geografische omschrijving. Naast overlijdens vindt men er bijvoorbeeld ook de aankomst en het vertrek terug van gezinsleden en andere personen op een specifiek adres. Voor de historicus en de heemkundige is de bron met andere woorden onontbeerlijk om zich een beeld te vormen van de sociale situatie van een gemeente of streek.

De digitalisering van de bevolkingsregisters gebeurde onder toezicht van de archivarissen van Ninove, Denderleeuw, Erpe-Mere en Lede, en werd gecoördineerd door de Erfgoedcel Denderland. Binnen het 'Project Vele Handen' werkte een schare vrijwilligers mee aan dit lovenswaardig project. Toch is er nog één belangrijke beperking: voorlopig gaat het enkel om de bevolkingsregisters van de 19de eeuw. De archiefwetgeving voorziet immers dat registers jonger dan 120 jaar enkel onder bepaalde voorwaarden en ter plaatse in de stadsarchieven te consulteren zijn. Voor de archivarissen is de digitale ontsluiting in elk geval een opluchting: het bespaart hen heel wat sleurwerk en vooral … de bevolkingsregisters kunnen aldus ook beter geconserveerd worden.

De bevolkingsregisters van Ninove, Denderleeuw, Erpe-Mere en Lede zijn raadpleegbaar op madeindenderland.be (klik op personen).

[52] P. VAN DEN EECKHOUT en G. VANTHEMSCHE. *Bronnen voor de studie van het hedendaagse België, 19de-20ste eeuw.* Brussel, 2005, p. 65-69.

MADE in DENDERLAND

< terug naar zoekresultaat

Sonck Okegem | ? | Zoeken | Uitgebreid zoeken

deelnemers | gemeente | bron | periode

Aantal resultaten: 36 — Pagina 1 van 2 ›

VOORNAAM	ACHTERNAAM	ROL	DATUM	PLAATS	TYPE REGISTRATIE	
Bernard	Sonck	Geregistreerde		Okegem	Inschrijvingsakte	
Francis	Sonck	Geregistreerde		Okegem	Inschrijvingsakte	
Louis Eugenius	Sonck	Geregistreerde		Okegem	Inschrijvingsakte	
Rosalia Agatha	Sonck	Geregistreerde	21-07-1860	Okegem	Inschrijvingsakte	
Karel Eduardus	Sonck	Geregistreerde	03-08-1868	Okegem	Inschrijvingsakte	
Marie Victoria	Sonck	Geregistreerde	10-05-1863	Okegem	Inschrijvingsakte	
Jack Bernard	Sonck	Geregistreerde	20-08-1851	Okegem Oostv	Inschrijvingsakte	
Jan Frans Xaverius	Sonck	Geregistreerde	06-07-1854	Okegem Oostv	Inschrijvingsakte	
Jan Bte	Sonck	Geregistreerde		Iddergem	Inschrijvingsakte	
Bernard	Sonck	Geregistreerde		Okegem	Inschrijvingsakte	

► **Een zoekopdracht met als zoekwoorden Sonck en Okegem levert 36 resultaten**

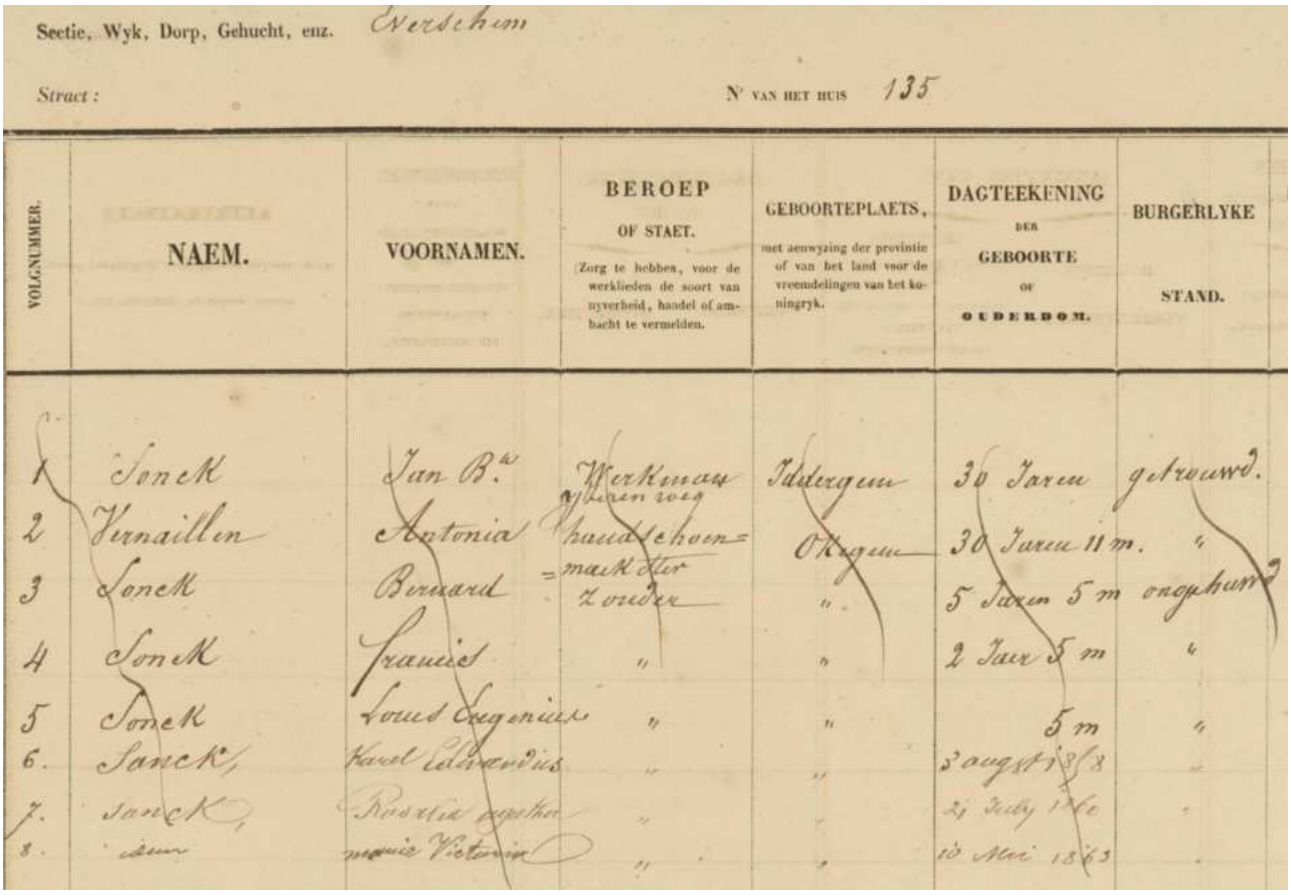

Sectie, Wyk, Dorp, Gehucht, enz. Everschem

Straat : N° VAN HET HUIS 135

VOLGNUMMER.	NAEM.	VOORNAMEN.	BEROEP OF STAET. (Zorg te hebben, voor de werklieden de soort van nyverheid, handel of ambacht te vermelden.	GEBOORTEPLAETS, met aenwyzing der provintie of van het land voor de vreemdelingen van het koningryk.	DAGTEEKENING DER GEBOORTE OF OUDERDOM.	BURGERLYKE STAND.
1	Sonck	Jan B.te	Werkman	Iddergem	30 Jaren	getrouwd.
2	Vernaillen	Antonia	handschoen= maekster	Okegem	30 Jaren 11 m.	"
3	Sonck	Bernard	Zonder	"	5 Jaren 5 m	ongehuwd
4	Sonck	Francis	"	"	2 Jaar 5 m	"
5	Sonck	Louis Eugenius	"	"	5 m	"
6.	Sonck,	Karel Eduardus	"	"	3 augusti 1868	"
7.	Sonck	Rosalia Agatha	"	"	21 July 1860	"
8.	idem	marie Victoria	"	"	10 Mei 1863	"

► **De eerste naam uit de zoeklijst van hierboven is Sonck Bernard, bij het klikken op het foto-icoontje komen we terecht op de scan waar Sonck Bernard voorkomt op nummer 3. Hij woonde te Everschem huis nummer 135, samen met zijn ouders, broers en zussen.**

Vlaggendrager Henri Baeyens

HERMAN BRANTEGEM

Op de foto hieronder zie je Henri Baeyens met de vlag van de H.-Hartbond tijdens één van de talrijke processies die Okegem rijk was in de jaren zestig van de vorige eeuw.

Henricus Nestor Baeyens werd op 14 juni 1908 geboren als derde kind uit een gezin van vier te Okegem. Zijn vader Ludovicus was metser-landbouwer en moeder Cesarina Maria Goubert was handschoenmaakster. Het gezin woonde in de Rattenbergstraat (Leopoldstraat). Na zijn legerdienst huwde 'Rieken' in 1935 met Gabriëlle Nuyts waarna hij zich achtereenvolgens op het Dorp en de Leopoldstraat vestigde. Henri oefende het beroep uit van vellenbewerker, eerst in Jette, later bij Minner in de villa De Bock en tenslotte bij Jef Nuyts.

Rieken was vooral gekend in Okegem voor het dragen van de vlag van de H.-Hartbond en dit vanaf het ontstaan van die bond. De bond werd gesticht op 29 november 1942 door pastoor Van Vreckem maar verloor tijdens de jaren 1970 veel van haar uitstraling. De bondsvlag ging mee in de talrijke processies en ging uit vóór het beeld van het H.-Hart. Het valt op dat op de vlag in zijde twee jaartallen staan: de stichting in 1942 en het tweede jaartal 1947. De stichting van de vrouwenbond kan het niet zijn aangezien die gesticht werd in het jaar 1949. Waarschijnlijk is het tweede jaartal de officiële overhandiging van de vlag. Wanneer de vlag aangekocht werd heeft ze lange tijd rechts vooraan in de kerk gehangen.

Toen in 1951 de basiliek van Koekelberg werd ingewijd door kardinaal Van Roey was Okegem op de plechtigheid vertegenwoordigd door een delegatie van de kerkraad. De deelnemers waren met de trein naar Brussel afgereisd en Rieken mocht mee om de vlag te dragen tijdens de plechtigheid. Nadien was er een receptie maar Henri mocht niet mee … hij diende zogezegd de vlag veilig naar huis te brengen.

Rieken was een eenvoudig mens en zeer gelovig. Hij heeft jarenlang trouwe dienst verricht in de kerk en was steevast op post bij de begrafenissen van talrijke parochianen. Hij kreeg op 11 juni 1967 samen met een vijftigtal anderen een erediploma voor vijfentwintig jaar trouw lidmaatschap.

Henri Baeyens overleed op 30 maart 1993 te Aalst op 85- jarige leeftijd en dit na een knagende ziekte.

► **Rieken tijdens het bezoek van Koning Boudewijn aan Ninove**

(foto GIES ETIENNE - BAEYENS IRENE)

Het schone leven van Célestine De Leeneer

VIVIANE VAN EESBEEK

Célestine De Leeneer (1925-2018) behoorde tot de trouwe leden van de Heemkring. Uit haar nalatenschap ontving de Heemkring enige tijd geleden een hele reeks doodsbrieven die intussen werden opgenomen op onze website. Op haar uitvaartdienst (13 december 2018) werd een tekst van haar dochter Viviane Van Eesbeek voorgelezen. Célestine kwam hierin naar voor als een vrouw die op een positieve en moedige manier in het leven stond. De uitgesproken tekst houdt ons allen dan ook een spiegel voor …

Célestine is 93 jaar mogen worden. Ze heeft vaak gezegd: “als ik dood ben moeten jullie geen verdriet hebben want ik heb een schoon leven gehad, ‘k heb veel gereisd en ik had ne goeie man”. Ze heeft inderdaad een stukje van de wereld gezien en dat ze een goede man had kan iedereen die hem gekend heeft getuigen.

Nochtans heeft ze ’t niet altijd gemakkelijk gehad. Toen ze nog maar een peuter was heeft ze een kwalijke val gedaan waardoor het gewricht van haar heup niet meer juist zat met ’t gevolg dat ze hiermee jaren gesukkeld heeft en ze ongeveer 7 jaar was alvorens ze normaal kon stappen en naar ’t school kon. Dit heeft haar echter niet belet om goede rapporten te halen. Haar resultaten waren uitstekend en er werd haar zelfs een studiebeurs aangeboden om verder te studeren. Verder studeren was in die tijd echter niet voor iedereen aan de orde en zeker niet voor meisjes. Bovendien was ze de oudste thuis en er waren nog mondjes te voeden.

Toen ze 16 was brak de 2de wereldoorlog uit. Als jong meisje ging Célestine samen met haar nicht Alphonsine naar Duitsland werken in een suikerfabriek. ’t Was zwaar werk. Bieten smelten en dan sleuren met de grote blokken suiker. Ze heeft hier vaak over verteld en er regelmatig aan toegevoegd dat de Duitsers altijd correct waren gebleven tegenover de jonge meisjes. Nadien is ze in de Walen bij een dokter gaan werken als kinderoppas en hulp in het huishouden. Hier heeft ze Frans geleerd en de liefde voor ’t lezen ontdekt. Toen ze terug in Okegem was is ze korte tijd als stikster in een atelier werkzaam geweest. Nadien heeft ze de gelegenheid gekregen om in Brussel te gaan werken bij Probel, een labo waar medicamenten vervaardigd werden. Ze werd eerst aangenomen als receptioniste en later hielp ze in het magazijn om de voorraden te beheren. Dit heeft ze met veel plezier gedaan. In 1974, toen ze weer problemen kreeg met haar heup en maar heel traag recupereerde van haar operatie is ze definitief gestopt met werken.

Onder de oorlog ontmoette Célestine haar toekomstige man Alphonse of Fontjen zoals iedereen hem noemde. Fontjen was een schat van een man, altijd goedgezind en voor iedereen een vriendelijk woord. Je hoorde hem vaak aankomen want hij was bijna altijd aan ’t fluiten. Als hij een helpende hand kon toesteken zou hij niet geaarzeld hebben. Célestine was zijn grote liefde. “Mijn kéninginne” zei hij tegen haar. Hij was een handige Harry en voerde met plezier Célestine haar wensen uit. Als ze vond dat er een muur in de living moest verdwijnen dan zorgde Fontjen er voor dat de muur verdween. Hij werkte in ploegen bij Citroën in Vorst en had op die manier meer tijd om de werken uit te voeren dan iemand die een dagjob heeft. In 1980 werd de fabriek gesloten en kon hij op 57- jarige leeftijd met vervroegd pensioen.

Toen brak een mooie tijd aan voor ’t koppel. 2 tot 3 keer per jaar gingen ze voor een paar weken met vakantie. Célestine stippelde de reis uit en Fontjen was de chauffeur. Reizen om te leren met de Citroën. Alles interesseerde Célestine. Ze maakte notities en eens thuisgekomen zocht ze alles op over wat ze gezien hadden en waar ze zich vragen over stelde. Bovendien had ze een goed geheugen en dat maakte dat ze veel kennis niet alleen had opgedaan maar ook onthield. Van internet was er nog geen sprake dus dook ze haar encyclopedie in. Regelmatig brachten ze ook een weekje in Westende door om de gezonde zeelucht te

kunnen opsnuiven en onder de schoolvakanties gingen de 2 kleindochters af en toe mee naar Westende. 't Was een mooie tijd tot Fontjen in februari 1995 overleed. De oorzaak van zijn overlijden kon niet achterhaald worden. Nochtans onderging hij begin februari 3 dagen testen in de kliniek te Ninove maar er werd niets abnormaals ontdekt.

► **Het gezin Van Eesbeek-De Leeneer**

Hierna werd het een heel moeilijke periode voor Célestine. Ze had er erg veel moeite mee om te accepteren dat haar man er niet meer was. Het gemis was de eerste maanden na zijn overlijden ondraaglijk. Haar rots in de branding was niet meer. Wat een leegte.

Maar… ondanks deze krater in het leven blijft de wereld doordraaien en wordt het gemis mettertijd toch een beetje draaglijker. Gelukkig woonden haar broer Victor en zijn vrouw Marie-Thérèse vlakbij. Zij waren altijd een steun en toeverlaat. Haar dochter Viviane en kleinkinderen Ellen en Céline kwamen vaak naar Okegem en buren en kennissen sprongen geregeld binnen.

Célestine had haar zin in reizen niet verloren en zolang de gezondheid het toeliet bleef ze op stap gaan: Portugal, Malta, Korfoe maar ook nog buiten Europa naar Egypte en Florida. Ze ging er prat op dat ze voet gezet had op 4 continenten.

Maar zo'n 10 jaar geleden begon het lichamelijk minder te gaan. Het stappen werd steeds moeilijker, haar heupen en benen deden steeds meer pijn, de energie stond op een laag pitje en ze verzwakte zienderogen. Viviane besloot haar naar Mechelen te halen en haar te laten inwonen. De eerste maanden verliepen niet al te moeizaam maar haar benen werden steeds slechter en toen ze opnieuw een heup brak en maanden in het ziekenhuis verbleef werd er voor geopteerd om op zoek te gaan naar een woonzorgcentrum. Sinds 2011, na meer dan een half jaar in Zonneweelde Rijmenam, verbleef ze in De Linde op een paar honderd meters van waar Viviane woont. Hier werd ze goed verzorgd en, alhoewel ze uiteraard liever zelfstandig was blijven wonen, had ze er na een tijdje toch haar draai gevonden. Hoe ouder ze werd hoe moeilijker om nog deel te nemen aan activiteiten en uitstappen. Langzaamaan liepen realiteit en fictie door mekaar en werd ze steeds meer verward. Spijtig genoeg is dementie maar al te vaak de prijs die betaald moet worden in ruil voor een hoge leeftijd.

Zoals Gabriel Garcia Marquez schreef: "de dood komt niet met de ouderdom maar eerder met de vergetelheid". Hij schreef ook: "iedereen wil op de top van de berg leven zonder te weten dat het echte geluk zit in de manier waarop men de berg beklimt. Niemand, jong of oud, is zeker van de volgende dag. Vandaag kan het de laatste keer zijn dat je de mensen ziet waarvan je houdt. Wacht dus niet langer, handel vandaag, want morgen komt misschien niet meer en dan zul je je betreuren dat je niet de tijd hebt genomen voor een glimlach, een omhelzing…"

Laten we eindigen met de woorden die Célestine vaak gezegd heeft: "als ik dood ben moeten jullie geen verdriet hebben want ik heb een schoon leven gehad".

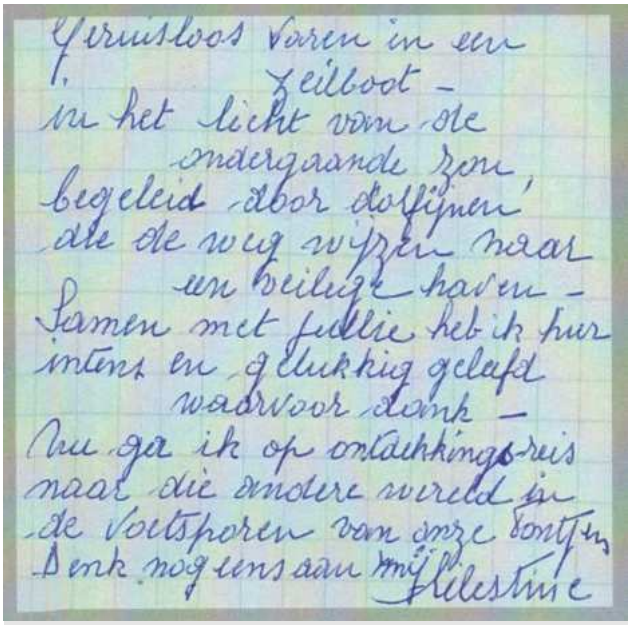
Gerustloos varen in een
zeilboot -
in het licht van de
ondergaande zon,
begeleid door dolfijnen,
die de weg wijzen naar
een veilige haven -
Samen met jullie heb ik hun
intens en gelukkig geleefd
waarvoor dank -
Nu ga ik op ontdekkingsreis
naar die andere wereld in
de voetsporen van onze Zontjes
Denk nog eens aan mij
Célestine

► **Knipsel van het bidprentje van Célestine**

Muzikaal en literair talent

(hamleybooks.be/emmelie-arents/)

In de Mededelingen van 2017 nr. 2 maakten we reeds kennis met **Emmelie Arents**, dochter van Bart en Carine Van De Perre. We leerden haar vooral kennen als zangeres bij de band Solitude within. Nu blijkt dat Emmelie ook nog literair talent heeft. Zo debuteert ze in het voorjaar 2020 met *Het Hart van de Adelaar*, een fantasyroman voor jongvolwassenen. In haar debuutwerk verwerkt ze veel elementen van wat haar eigen fantasie haar te bieden heeft. Voor Emmelie is nadenken, fantaseren en artistiek vormgeven het liefste wat ze doet. Zij brengt graag de tijd alleen door, denkend aan de dingen die nog ongeschreven in haar hoofd schuilen. Schrijven doet ze het liefst thuis, op een rustig plekje en in gezelschap van haar kat Toulouse. Thuis vind je haar lezend, schrijvend of achter de piano. Zij houdt naar eigen zeggen van Midden-Aarde, chocolade, de geur van boeken, oude dingen, het geluid van regen, bibliotheken, notitieboeken en katten. Okegem kijkt uit naar haar debuutroman.

Openkerkendag

Op zondag 2 juni kon men naar aanleiding van 'openkerkendag' in de Okegemse kerk naar mooie orgelklanken en koorgezang luisteren. Ook de nieuwe Ninoofse parochie Sint-Cornelius waartoe Okegem behoort deed immers mee aan dit jaarlijks initiatief. Onder het thema "Emoties" konden bezoekers zich even tot God richten. In de O.-L.-Vrouw Presentatiekerk te Okegem werden vooral de emoties 'angst, hoop en geloof' met enkele teksten, verhalen en prenten gevisualiseerd.

(openchurches.eu/nl/gebouwen/onze-lieve-vrouw-opdracht-ninove)

Dokter Meert op pensioen

Op 1 juli 2019 ging dokter Meert Freddy op pensioen. Dokter Stalpaert stopte vier jaar geleden. Zo is er momenteel geen huisdokter meer te Okegem. Dokter Freddy Meert begon zijn dokterspraktijk in januari 1979 in het hoekhuis achter de kapel op het dorp. In 1981 vestigde hij zich in de Kouterbaan in het huis van de familie Asscherickx. In naam van de Heemkring wensen we hem nog vele jaren en een goede gezondheid.

Oudste Okegemse overleden

In het vorige nummer van de Mededelingen konden we nog de 100-jarige verjaardag van Susanne Van Nedervelde aankondigen. Op 26 juli 2019 overleed 'Susanne van de koster' echter in het wzc Klateringen van Ninove. Zij werd geboren te Outer en bereikte de leeftijd van honderd jaar en vijf maanden. Op dit ogenblik is Gusta Van de Velde de oudste uit Okegem.

Nieuwe logo school Okegem

Sinds 2018 zijn alle katholieke scholen uit Groot-Ninove verenigd onder één overkoepelende vzw IKORN (Instellingen Katholiek Onderwijs Regio Ninove). Sinds september 2019 gaan deze scholen samen onder de naam "Hartencollege" waartoe ook de school van Okegem behoort. Bij een andere naam hoort ook een nieuw logo. In het logo herken je de letter N van Ninove en een hart dat staat voor de warme zorg. Het vingerhartje, gevormd door een gekruiste wijsvinger en een duim, is daarvoor het symbool. De slagzin is *'wij geloven in jou'*.

HLN - © Claudia Van Den Houte

Op de eerste schooldag passeerden de leerlingen de schoolpoort door dwars door het nieuwe logo de school binnen te kruipen. Elke leerling kreeg een polsbandje en op school werden ze opgewacht door een mascotte in de vorm van een hart.

Aanvulling & rechtzetting

Mededelingen 2018 jrg. 44 nr. 1

- Oude klasfoto achteraan: op de tweede rij tweede van rechts: Paulina De Rijck.

- Van Amandus Baeyens bestaat wel degelijk een militair dossier. Amandus was een loteling van het jaar 1901 met het nummer 19. Hij was geen vrijwilliger zoals vermeld in het tijdschrift maar opgeroepen op 1 augustus 1914. Amandus was eerst bij de Carabiniers maar sinds 24 december 1914 bij de Compagnie Travailleurs en dit tot het einde van de oorlog.

Hernieuwing lidmaatschap

Hierbij verzoeken we u vriendelijk om het lidgeld voor volgend jaar te betalen.

Lid blijven of worden kan voor slechts 4 € per jaar. Erelid wordt men vanaf 6 €.

U kan uw lidgeld overschrijven op ons rekeningnummer, BE54 9731 7802 0797, met vermelding "Lidmaatschap 2020" eventueel gevolgd door uw e-mailadres.

Hiervoor ontvangt u ons verzorgd halfjaarlijks tijdschrift Mededelingen Heemkring Okegem.

Uw e-mailadres laat ons toe een nieuwsflash te sturen. Uiteraard spelen we het e-mailadres aan niemand door.

Ereleden werkjaar 2019

Het bestuur van de heemkring dankt van harte en in het bijzonder de leden die ons financieel steunden in onze werking.

Lijst afgesloten op 1 oktober 2019

Timmermans Paul	Gent
Van Snick Gilbert - De Bodt	Okegem
Van der Perre Christiane	Okegem
Van Snick Roger	Ninove-Meerbeke
Vandaele Alexander	Ninove
De Bodt Johan	Denderleeuw
De Vos Rudy	Okegem
Pycke Jeannine	Okegem
Schaubroeck-Scheerlinck Rita	Nederhasselt
Van Eeckhout Freddy - Vernaillen	Okegem
Van Eeckhout W. - Rooms	Koksijde
Van Isterdael Jan	Okegem
Vernaillen Rita	Ninove
Vernaillen Walter - Bourgeois	Okegem
De Roeck Rudy	Roosdaal
Gies Jan-Van Der Veken	Brugge
Strubbe Neron - Hellinckx	Ninove
Van de Perre Herman	Leerbeek
Van der Perre Lutgarda	Ninove
Herman Neukermans	Ninove
Vernaillen Dirk - Vanantwerpen	Nazareth
Vernaillen Herman - Gies	Affligem
Vernaillen Joris	Okegem
Wittenberg Greta	Ninove
De Roeck Frieda	Dworp
Grijseels Danny	Ninove
Boriau Albert	Okegem
Buydens Herman	Okegem
Buydens Luc - Moeremans	Okegem
Buydens Lutgarde	Okegem
Callebaut Alfons	Denderhoutem
Couck Jan	Ninove
De Brabanter Paul	Okegem
De Deyn Jan - Van Yper	Rupelmonde
De Dobbeleer André	Okegem
De Ridder Marcel	Denderleeuw
Fouquet Henri	Okegem
Geeroms Wilfried	Okegem
Gies Lutgarde	Dilbeek
Helpers Gilbert	Okegem
Herssens Oscar - Clement	Ninove
Heylens Michel	Kortrijk
Meert Freddy - De Clerck	Okegem
Meert Lieven	Ninove
Mevr. Anny Polet - Van der Perre	Mechelen
Neukermans Guy	Okegem
Provinciebestuur Oost-Vlaanderen	Gent
Santulliana Eric	Okegem
Sonck Steven	Gooik
Van den Borre Marc	Gent
Van den Broeck Freddy	Okegem
Van den Houwe Luc - Van Isterdael	Ninove
Van Isterdael Luc	Okegem
Van Isterdael Walter - Mottar	Roosdaal
Van Laeren Maria	Jette
Van Snick Etienne	Ninove
Van Vaerenbergh Geert	Okegem
Vercruysse J. - Duerinck	Okegem
Vernaillen Danny - Vernaillen	Okegem
Vernaillen Paul - Lambrecht	Okegem
Zusters H. Harten	Ninove
Servranckx Luc - Van Isterdael	Okegem
Evenepoel Walter	Roosdaal
Agneessens Dirk - De Kegel	Welle
Arents Bart	Okegem
Asscherickx Peter	Okegem
Asselman Alfons	Okegem
Asselman Patrick	Okegem
Baeyens Eddy	Ninove
Baeyens Godelieve	Ninove
Baeyens Marleen	Roosdaal
Beeckman Bart	Okegem
Bibliotheek Ninove	Ninove
Borloo Jan	Okegem
Cieters Chris	Okegem
Cobbaert William	Geraardsbergen
Couck - Van der Straeten Simonne	Okegem
Couck Maria	De Pinte
De Boitselier Inge	Okegem
De Boitselier Willy	Okegem
De Bruyn Florent	Denderleeuw
De Bruyn Omer	Aalst
De Clus Jacques	Okegem
De Coster Paul	Ninove
De Kegel Jan	Okegem
De Kimpe Willy	Okegem
De Leeuw Jean	Okegem
De Meyer Herman	Okegem
De Mol - Hemmerijckx	Okegem
De Raedt William	Brussel
De Roeck Hugo	Sint-Kwintens-Lennik
De Roose Marcel	Ninove
Deklerck - Wauters	Okegem
Delagey Godelieve	Okegem
Delahaye Christa	Tollembeek-Galmaarden
D'Hoe Magda	Okegem
Espenhout Marina	Okegem
Evenepoel Raymond	Roosdaal
Eylenbosch Leonard - Wauters	Okegem
Fonteyn-Broeckaert	Herzele
Gies Etienne - Baeyens	Ternat
Gies Guido	Affligem
Guldemont Rosa	Okegem
Hitchinson Herman - Van Houtem	Ninove
Impens Geert - Hendrickx	Okegem
Janssens Roger	Ukkel-Brussel
Keymeulen Eduard	Okegem
Laverze-Van Eeckhout	Okegem
Maesschalck Dirk - De Brabanter	Okegem
Minner Ronny	Okegem
Muylaert - Van der Poorten	Okegem
Nuyts Greta	Okegem
Nuyts Paul	Okegem
Pauwels Pierre -De Smet	Ninove-Aspelare
Peeters-Neuckermans	Ninove
Philips Ghislaine	Okegem
Ricour Raymond	Ninove
Ricour Raymonda, zuster	Ninove
Rombaut Willy	Okegem
Ronsijn Paul	Okegem
Servranckx André - Stammeleer	Okegem
Servranckx Els	Appelterre
Spitaels Marie-Paule	Okegem
Stichelmans - Nuyts	Outer
Thienpont-Vrancx	Viane
Van Brempt Hilda	Ninove
Van Caeneghem John -Heylens Morena	Okegem
Van Cauteren Marc	Okegem
Van Damme - De Strycker	Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek
Van de Perre Alma	Okegem
Van de Perre Marie-Jeanne	Denderleeuw
Van de Perre Renilde	Denderhoutem
Van den Borre - De Rycke	Destelbergen
Van den Spiegel - Van Damme Yolande	Okegem
Van den Spiegel Greta	Okegem
Van der Elst Philomena	Okegem
Van der Perre Marc - Breugelmans	Hove
Van der Poorten Willy	Liedekerke
Van der Speeten Bea	Ninove
Van der Speeten Godelieve	Okegem
Van Eeckhout Roger - Ronsyn	Ninove
Van Geite Walter	Okegem
Van Hauwermeiren Jurgen	Okegem
Van Isterdael Frank	Okegem
Van Langenhove Christiaen	Roosdaal
Van Nieuwenhove Hilde	GK Oudenbosch Nederland
Van Nuffel Flor	Pamel-Roosdaal
Van Overstraeten - Heylens	Sint-Martens-Lennik
Van Santen André	Appelterre-Eichem
Van Tricht Herman - Van Kerkhove	Okegem
Van Vreckem - Reynaert	Okegem
Van Wilderode-Nuyts	Okegem
Vande Winkel Georges	Ninove-Denderwindeke
Vanden Houwe Etienne	Roosdaal
Veirman Arthur - Vanderdonck	Roosdaal
Verleyzen Peter	Okegem
Vermeire-Roelandt	Okegem
Vernaillen - Wauters	Okegem
Vernaillen Bart	Okegem
Vernaillen Cecile	Okegem
Vernaillen Eric	Meerbeke
Vernaillen Esther	Berlare
Vernaillen Etienne	Okegem
Vernaillen Hugo	Okegem
Vernaillen Jan	Ninove
Vernaillen Jozef	Okegem
Vernaillen Justin	Okegem
Vernaillen Luc - Coppens	Ninove
Vernaillen Philippe	Okegem
Vijverman Christoph	Okegem
Vleeschouwer Eddy	Mere
Wauters Marcel - Huyck	Dendermonde
Wauters Rita	Okegem
Wellekens Dirk	Denderleeuw
Wets Patrick	Haaltert

De dochters van Joseph Nuyts en Justine Goubert: Gabrielle , Elvire en Iréne (ca. 1912) (foto Iréne Baeyens)